

T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
SERAMİK PROGRAMI

**HİTİT DÖNEMİ KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLERİN
GÜNÜMÜZ FORMLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
97600005 Abdullah KIVRAK

99844

Danışman:
Yrd.Doç.İrfan AYDIN

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İSTANBUL-2000

Abdullah KIVEREK tarafından hazırlanan

Hitit dönemi kulplu emzikli seramik
bişimlerin pünümüiz formları ile karşılaştırılması

Y. Lisans Tezi / Eser Metni

olarak kabul edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 11 / 10 / 2000

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı - Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

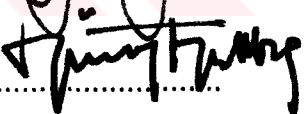
Jüri Üyesi : Doç. Süleyman A. Belen

Jüri Üyesi : Y. Doç. İrfan AYDIN (D)

Jüri Üyesi : Y. Doç. Dr. Nispettin KURTALU

Jüri Üyesi :

.....

Jüri Üyesi :

.....

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	VI
ÖZET	VII
SUMMARY	IX
HARİTA ŞEMA LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM	
1.TANIMLAR	3
1.1. Fonksiyonel El Tanımı.....	3
1.1 İnsan Ve Tasarım.....	5
1.3. Kulplu.....	6
1.4. Emzik	9
2.BÖLÜM	
2.HİTİT DÖNEMİ	11
2.1 Hititlerin Nereden Geldikleri.....	11
2.2 Hitit Tarihinin Bölümleri	12
2.3 Hitit Sanatı.....	12
3.BÖLÜM	
3.HİTİT DÖNEMİNEAİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER 14	
3.1. Kulpsuz Seramik Biçimler	14
3.1.1 Kulpsuz	14
3.1.2 Kulpsuz Emzikli	15
3.2 Tutamaklı Seramik Biçimler	18
3.2.1 Tutamak.....	18
3.2.2 Delikli Tutamak.....	19
3.2.4 Tutamak-Yatay Kulplu	22
3.2.5 Tutamak-Dikey Kulplu	23
3.2.6 Delikli Tutamak-Yatay Kulplu.....	24

3.2.7 Delikli Tutamak-Dikey Kulplu.....	25
3.3 Kulplu Seramik Biçimler	27
3.3.1 Tek Yatay Kulp	27
3.3.2 Tek Dikey Kulp	28
3.3.3 Çift Yatay Kulplu	30
3.3.4 Çift Dikey Kulp	31
3.3.5 Yatay Dikey Kulplu.....	33
3.3.6 Sepet Kulplu.....	34
3.3.7 Çok Kulplu	35
3.4 Kulplu Akıtacaklı Seramik Biçimler	37
3.4.1 Dikey Kulplu Akıtacaklı	38
3.4.2 Sepet Kulplu Akıtacaklı.....	39
3.4.3 Kulplu Yandan Akıtacaklı.....	41
3.5 Kulplu Emzikli Seramik Biçimler	42
3.5.2 Çift Yatay Kulplu Emzikli	46
3.5.3 Çift Dikey Kulplu Emzikli.....	47
3.5.4. Sepet Kulplu Emzikli.....	48
3.5.5. Kulplu Emziği Kısa	50
3.5.6 Kuplu Emziği Uzun	51
3.5.7 Kulplu Emziği Yanda	52
3.5.8.Kulpu Emzikli.....	54
3.5.9.Kulplu Emziği Figürlü	55
3.5.10 Kulplu Çift Emzikli.....	57
3.6 Libasyon Seramik Kapları.....	59

4.BÖLÜM

4. GÜNÜMÜZE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER	61
4.1 Çömlekçi Ürünleri	61
4.1.1 Dikey Kulplu Emzikli	63
4.1.2 Çift Yatay Kulplu Emzikli	63
4.1.3 Sepet Kulplu Emzikli.....	64
4.1.4 Kulplu Emziği Kısa	64

4.1.5 Kulplu Emziği Uzun	65
4.2 Endüstriyel Seramik Ürünleri.....	66
4.2.2 Sepet Kulplu Emzikli.....	67
4.2.3 Kulplu Emziği Kısa	68
4.2.4 Kulplu Emziği Uzun	68
4.2.5 Kulplu Emziği Figürlü	69
4.3. Sanatsal Seramik Ürünleri.....	70
4.3.1 Dikey Kulplu Emzikli.....	70
4.3.2 Sepet Kulplu Emzikli.....	71
4.3.3 Kulplu Emziği Kısa	71
4.3.4 Kulplu Emziği Uzun	72
4.3.5 Kulpu Emzikli.....	73
4.3.6 Kulplu Emzikli Figürlü	74
4.3.7 Kulplu Çift Emzikli.....	75

5.BÖLÜM

5.HİTİT DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	76
5.1 Hitit Dönemi Ve Günümüz Çömlekçi Ürünleri	76
5.1.1 Dikey Kulplu Emzikli.....	76
5.1.3 Kulplu Emziği Kısa	78
5.1.5 Kulplu Emziği Figürlü	80
5.2.Hitit Dönemi Ve Günümüz Endüstriyel Seramik Ürünleri.....	81
5.2.1.Dikey Kulplu Emzikli.....	81
5.2.2 Sepet Kulplu Emzikli.....	82
5.2.3 Kulplu Emziği Kısa	83
5.2.4 Kulplu Emziği Uzun	84
5.2.5. Kulplu Çift Emzikli.....	85
5.3 Hitit Dönemi Libasyon Kaplari ve Günümüz Sanatsal Seramik Ürünleri	86

SONUÇ.....	89
RESİM LİSTESİ.....	92
KAYNAKLAR.....	96

ÖNSÖZ

Anadolu, biçim- işlev ilişkisi yönünden ve bunların temel ilkelerini araştıran farklı disiplinlerden araştırmacılar için kaynak olma özelliğini her zaman korumuştur.

Sivilizasyon ve soyutlamanın en etkili örneklerini , rengin sınırsız bir uyum içinde kullanılmasını, biçim – işlev ilişkisindeki akılcı ve pratik çözümleri, bu coğrafya üzerinde varlıklarını sürdürmüş uygarlıkların ürettiği nesnelere, günümüze kalan örnekler üzerinde görebiliyoruz. Bu bağlamda ele aldığımız konuyu Hitit dönemi ile sınırlayarak, bu sınırlar içinde Hitit döneminde üretilen “kulplu- emzikli seramik ürünlerin” biçim – işlev açısından günümüz biçimleriyle ilişkilerini kurmaya çalıştık

Bu çalışmayı yaptığım süre içinde beni yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. İrfan AYDIN'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Hitit dönemi yaşam ve üretim biçimleri ile diğer Anadolu uygarlıkları içinde farklı bir konuma sahiptir. Hitit döneminde üretilmiş olan nesnelere o dönemdeki insanların yaşam tarzlarını, buldukları ortamlarda neler ürettiklerini, ihtiyaçlarını nasıl giderdiklerini açıklamaktadır. Kullandıkları seramik kaplar arasında tutamaklı, kulplu, kulplu- akıtacaklı ve kulplu – emzikli biçimler görülmektedir. O dönemdeki insanların yaşamlarında doğanın büyük bir etkisi görülür. İhtiyaçlarını giderebilmek için seramikten çömlekler, kaseler, fincanlar, bardaklar, ibrikler ve çeşitli mutfak eşyaları üretmişlerdir. Bu seramik biçimler taşıma, boşaltma, saklama, akıtma ve havalandırma gibi işlevler üstlenmektedir. Bu dönemde bulunan seramik kaplardaki özellikleri günümüzdeki seramik formlarla karşılaştırdığımızda amaç ve üretim tekniklerinde farklılıklar görülmektedir.

Hitit dönemindeki insanların doğaya ve hayvanlara bağlı yaşam tarzları seramik kapların kullanım amaçlarını etkilemiştir. Günümüzde kullanılan çaydanlık biçimli kaplar o dönemde tereyağını saklamak gibi bir amaç taşımaktadır. Hitit döneminde seramik biçiminin oluşması ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmiştir. Günümüzde ise seramik biçimleri daha çok tasarımı ön plana çıkmaktadır.

Hitit dönemi seramik formlarında üretim maddesi olarak kil kullanılmıştır. Teknolojinin ilerlemesiyle günümüz seramik üretiminde akçini, porselen gibi özel çamurlar kullanılmakta ve seramik formlar bu yolla üretilmektedir. Bununla birlikte halen o dönemin tekniği (şekillendirme yöntemleri) ve malzemeleriyle (kırmızı kil, astar) üretim yapılmaktadır.

Birinci bölümde elin fonksiyonu, insan ve tasarım, kulplu ve emzik tanımları anlatılmaktadır. İkinci bölümde Hitit dönemi tarihsel süreç içerisinde, Hititlerin nereden geldikleri, Hitit tarihinin bölümleri ve Hitit sanatı anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde Hitit dönemine ait kulpsuz seramik biçimler, tutamaklı seramik biçimler, kulplu akıtacaklı seramik biçimler, kulplu – emzikli seramik biçimler ve Törenselle seramik kaplar anlatılmaktadır. Dördüncü bölümde günümüze ait kulplu-emzikli seramik

biçimler üç başlıkta ele alınmıştır. Çömlekçi ürünleri, endüstriyel seramik ürünleri ve sanatsal seramik ürünleri. Beşinci bölümde Hitit dönemi ve günümüze ait kulplu –emzikli seramik biçimlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Hitit dönemi ve günümüz çömlekçi ürünleri ,Hitit dönemi ve günümüz endüstriyel seramik ürünleri, Hitit dönemi tören kapları ve günümüz sanatsal seramik ürünleri örneklerle incelenmiştir.

SUMMARY

Life and production forms of Hitite of period has a different position within the Anatolian civilizations ,objects produced in the Hitite period shows us how the people of that period had managed their needs ,what they produced within their present environment , and their life manners . Amongst the ceramic ware they used we can see forms like ones with support , handle , handle-spout and handle-trough In the lives of the people of that period a great effect of nature can be seen . To manage their needs they have producted ceramic pottery , bowls , tea-mugs , cups ,water-ewery and various kitchen ware , Functions of these ceramic forms shows us characteristics like carrying , discharge , preservation flowing and ventilation when we compare the characteristics of the ceramic ware of that period with the ceramic forms of today we can see differences in purpose and production techniques . The life style of people in the Hitite period were dependent on nature and animals , which effected the usage purpose of the ceramic ware . Teapot shaped wares that we use today were used for the purpose of conserving butter in that period . In the Hitite period ceramic form was progressed according to the needs . Today , the image and design comes fore front .

For production clay has been used in the ceramic forms of Hitite period . With advacement of technology , special clays like . Akçini porcelain is used in ceramic production . But , today the technique of that period (Shaping methods) and materials (red clay , priming etc.) is used in production .

In the first part definitions like the function of hand , men and design , handle spout are explained . In the second part , within the historical and Hitite arts is explained . In the part ceramic forms without handles , ceramic forms with support , ceramic forms with handle and trough , ceramic forms with handle and spout , and ritual ceramic cups of Hitite period are explained . In the fourth part , ceramic forms with handle and spout of today are examined in three headings ; pottery products , industrial ceramic products . In the fifth part comparison of ceramic forms with handle and spout , pottery products that were produced during the Hitite period and that are produced today , the ritual cups of Hitite period and todays artistic ceramic products are examined with examples .

HARİTA, TABLO, SEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1(a). Elin Kavraması.....	3
Şekil 1(b). Elle Kavrama.....	4
Şekil 2 .Tasarımı Oluşturan Öğeler.....	5
Şekil 3 (a). Tutamak Resimleri.....	6
Şekil 3 (b). Delikli Tutamaklar.....	6
Şekil 3(c) . Yatay Kulplar.....	7
Şekil 3(d) . Dikey Kulplar.....	7
Şekil 3(e) .Sepet Kulp.....	8
Şekil 3(f) .Hitit Dönemine Ait Tutamak ve Kulp Örnekleri.....	8
Şekil 4(a). Emzik Şekilleri.....	9
Şekil 4(b). Gaga Ağızlar.....	9
Şekil 4(c).Süzgeçli Akıtacaklar.....	10
Şekil 4(d). Hitit Dönemine Ait Akıtacak ve Emzik Örnekleri.....	10
Harita Hitit Dönemine Ait Önemli Merkezler.....	13
Tablo 1. Harita Hitit Dönemine Ait Kulplu Emzikli Seramik Biçimler.....	17

Şekil 5. Akıtacaklı Testiler ve Parçalar.....	37
Tablo 2. Günümüze Ait Kulplu-Emzikli Seramik Biçimler.....	61
Tablo 3. Hitit Dönemi ve Günümüze Ait Kulplu Emzikli Seramik Biçimlerin Karşılaştırılması.....	90
Tablo 4. Kulplu Emzikli Seramik Biçimlerin Dağılım Şeması.....	91

GİRİŞ

Anadolu'da kurulmuş önemli uygarlıklardan Hititleri gerek yaşam biçimleri gerekse üretim biçimleri açısından incelediğimizde sınıf ayrıcalıklarının ortadan kaldırıldığı , kişisel hukuk kurallarının geçerli olduğu, sanatın ve sanatçının yüceltilip toplumda önemli bir statü kazandığı bir hukuk devleti ile karşılaşırız.

Çalışma sınırlarımız içinde kalan bu dönemde kulplu, emzikli seramik biçimleri kategorik olarak incelediğimizde aşağıdaki başlıkları sıralayabiliriz.

- A.) Kulpsuz seramik biçimler: Gövde üzerine tutmak için bir şey konulmamıştır . Form gövdeden oluşmuştur .
- B.) Tutamaklı seramik biçimler: Seramik kabın tutma noktalarını belirler, delikli olanları da bulunmaktadır.
- C.) Kulplu seramik biçimler: Dikey , yatay ve sepet kulp gibi çeşitleri vardır . Form gövdesine yerleştirilmiştir. Taşıma kaldırma işlevini görür.
- D.) Kulplu –akıtacaklı seramik biçimler: Form içindeki sıvıyı boşaltmak için kullanılır. Oluk şeklindedir.
- E.) Kulplu –emzikli seramik biçimler: Kabı tutma ,taşıma ve kabın içindeki maddeyi havalandırma , boşaltma gibi fonksiyonları vardır.
- F.) Libasyon kapları: Hitit dönemi insanını tanrısal yönünü ortaya koyan seramik kaplardır.

Hitit devri seramiği genellikle çarkla yapılmıştır. Bunların bir kısmı boya astarlı , bir kısmı ise astarsızdır. Hamurlarında mukavemeti artırmak için kum veya ot karışığı bulunur. Pişme sırasında ot yandığı için sadece izleri kalır. Gövdenin yüzeyindeki delikleri çoğaltarak kabın sızma kabiliyetini artırmak amacıyla hamura tuz karıştırılması işlemini Hititler zamanında kullanılıp kullanılmadığını bilmiyoruz.

Boya astarı halen aşı boyası veya yuşa tabir edilen kırmızı toprağın ezilmesiyle elde edilir. Kabin rengi fırında pişirilme sırasında dumana maruz olup olmamasına ve ateş derecesine göre değişir. İnce kaplarda kilin uzun müddet çürütüldüğünü tahmin ediyoruz. Kap şekilleri çok çeşitli olup bunlar arasında gaga ağızlı veya yonca ağızlı testiler, ibrik ve çaydanlıklar, dört kulplu tabaklar, tütsülükler, ayaklı yüksek meyvelikler, fincan, maşrapa ve bardaklar, vazolar, huni ve süzgeçler gibi her çeşit mutfak eşyası vardır.

“Ryhton ” denilen hayvan biçimli kült kapları da görülür. Bunlar arasında boğa, at, manda, köpek ve koç biçimli kaplar vardır.

AMAÇ: Hitit dönemine ait kulplu – emzikli biçimler ile günümüzde üretilen aynı özellikli formlar arasındaki biçimsel –ölçüsel ve fonksiyonel ilişkinin irdelenmesi , sonuçlarının çıkarılması .

KAPSAM: Hitit döneminde üretilmiş olan tutamaklı, kulplu, akıtacaklı ve emzikli biçimler ele alınmıştır. Kulplu – emzikli biçimler günümüzdeki aynı özellikteki biçimlerle karşılaştırılmıştır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ (METODU) : Konunun karşılaştırılmalı örnekler ile analizinin yapılması ve sonuca varılması .

ÇALIŞMANIN PLANI:

- a.) Hitit dönemi kulplu – emzikli form örneklerinin ölçüsel – biçimsel ve fonksiyonel açıdan analizi.
- b.) Günümüze ait aynı özellikteki formlarda da bu analizin yapılması
- c.) Karşılaştırma.
- d.) Sonuç çıkarılması.

1.BÖLÜM

1.TANIMLAR

1.1. FONKSİYONEL EL TANIMI

“İnsan eli olmadan kültür düşünülemez iklim değişimleri insanların yaşantılarını da değiştirmiştir. Yeni kuşakların oluşmasıyla kuşaklar arasında kültür farklılıkları doğmuştur. Biyologlar insanı doğada iki olaya bağlarlar. Bunlardan birisi insanın vücudunun gelişmesi ve bununla beraber yetenek ve espri kabiliyeti kazanmasıdır. Diğeri ise insan beyninin gelişmesine bağlı olarak el yeteneğinin gelişmesi, yani insanın düşünerek el ile neler yapabileceğinin ortaya çıkmasıdır. El becerisi kullanırken diğer taraftan ortaya parmak yetenekleri de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca elin gelişim evrelerini ve bu dönemlerin sonucunda beyin ile ilişkisini ortaya koyar. İnsanın el kabiliyeti ve parmakları değişik kültür olaylarının ortaya çıkmasını sağlar. Eğer insan el parmaklarını kaybederse elin kullanma işlevi azalır ve değişik, yeni kültür faktörlerinin ortaya çıkmasına mani olur.

El, insan vücudundaki organlardan birini teşkil eder ve bu konuda bir çok şeyler söylenmiştir. Elle bir şeyi kavramak onu düşünmekle olur. İnsan elini bir yerden diğer bir yere uzatmayı yan yana ve birbirine tutmayı ancak düşünmekle yapar. El ile yapılan yakalama, tutma, kavrama ve bir yerden başka bir yere çevirme hep düşünme sonucu oluşan hareketlerdir.”¹

Şekil 1 (a) Elin Kavraması

¹ O. AICHER-R.KUHN , *Greifen und Griffe*, 8-10

“Kültürle elin ilişkisi bir çok alanlarda kendini gösterir. Çalışırken, oynarken, yuvarlanırken, bir şey hissederken, yakalarken hep bu ilişki görülür. Yakalamak sadece gözle görmek demek değildir. Aynı zamanda onu hissetmektir. Görmek dünyaya bakmak, dünyayı geliştirmek, perspektif ve nokta bakışı ile ilgilidir. Nasıl ki insanın doğasında konuşmak varsa ve kelimeleri bu ihtiyaçla ortaya koyarsa, elini de beyni ile anlayarak ve düşünerek kullanır. Beyin bu işi yaparken bir kontrol mekanizması görevini görür.”²

Şekil 1(b) Elle Kavrama

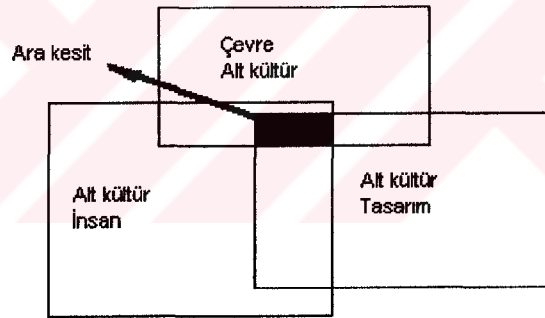
² O. AİCHER-R.KUHN,A.g.k.12-14

1.1 İNSAN VE TASARIM

“İnsan ve evren arasındaki ilişkilere baktığımızda tarihin her döneminde yaratıcı eylemlerin yeni bir kapsam içinde ele alınarak tüm insanlık ve evrensel rahatlık adına girişilen tasarım çabalarıyla karşılarız .”³

“Bir nesnenin tasarımında, o nesnenin “görünen özellikleri” pratik işleri yanında bazen ondanda önce büyük önem taşır. Bu özellikler, bir biçim, bir renk yada bir desen olabilir. Kısacası bunlar estetik boyutlu niteliklerdir.”⁴

“Kullanıcıya özgü fizyolojik gereksinimlerin aynı olmasına karşın bu gereksinimlerin giderilmesi eylemi, bunlar için tasarımlar, öğeler ve bunların kullanımı farklı kültürlerde gene farklıdır. Bu farklılıklar tasarı sorununu ortaya koyar.”⁵

Şekil 2 - Tasarımı oluşturan öğeler

“Her nesnenin varlığı kültürel birikimlerin sonucunda oluşmuş bir özün, biçime dönüştürülmesi için gerekli bir nedene; kısa deyişle gereksinimlere bağlıdır. Gereksinim bir amaçsa, nesnede bir sonuçtur. Nesnelerin yalnızca sonuç olarak görmek yerine, gerçek gereksinimleri içeren yeni amaçlarında kaynağı olduklarını gözden uzak tutmamalıdır.”⁶

³ Cemil TOKA , İnsan ve Araç Bağntısında Ergonomik Tasarım İlkeleri ,4

⁴ M. Larauss cilt 7, 62

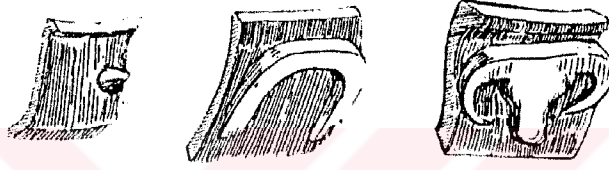
⁵ (Nuri DOĞAN ,Tasarımla İnsan Etmenleri Kültürel özellikler ,10

⁶ Cemil TOKA ,A.g.k, 5 - 6

1.3. KULP

“Kulp ,Yunanca Kalbos‘ tan gelmektedir. Bir kabın ,bir testinin , bir bardağın kaldırılırken tutulan halka ya da yay biçiminde bükülmüş parçası olarak tanımlamaktadır. Kazanın fincanın kulpu gibi”⁷

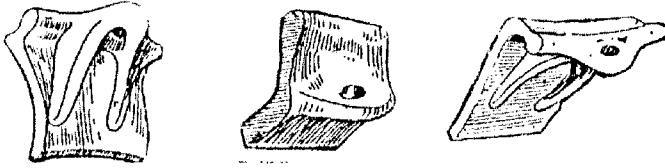
Kulpu olmayan seramik biçimler boyun , ayak ve gövdesinden tutulur. Bazı kulpsuz seramik kaplarda tutamaklar bulunur.

Şekil 3 (a) Tutamak resimleri

“Tutamaklar birkaç biçimdedir. Şöyle ki: Üçgen biçimli ve yatay oturtulmuş ucu yukarı eğik olanlar ; aynı biçimde ve ucu aşağıya doğru eğik olanlar ; tek yuvarlak yumrular ; dikey ya da yatay oturtulmuş çift yumrular ; ucu çift çıkıntılı üçgen biçiminde olanlar ortası delikli köşeli tutamaklar.”⁸

Bazı tutamaklarda tutamaktan kulpa dönüşen bir geçiş durumu izlenebilir; bu tipte olanlar diğerlerine nazaran çok daha iri yapılmışlardır ; ortaları delinmiş ve bir çeşit kulp görünümü verilmiştir.”⁹

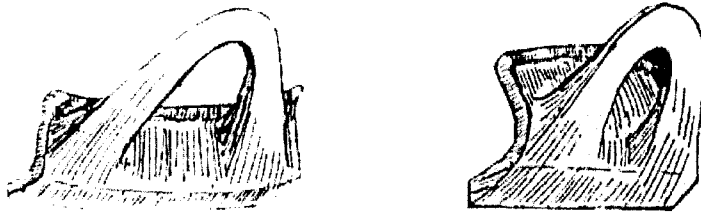
Şekil 3(b) Delikli tutamaklar

⁷ Librairie Larousse , cilt 11 , 5756

⁸ H.ALKIM – U.B. ALKIM – Ö.BİLGİ ,İkiztepe I ,40

⁹H.ALKIM – U.B. ALKIM – Ö.BİLGİ ,A.g.k I ,40

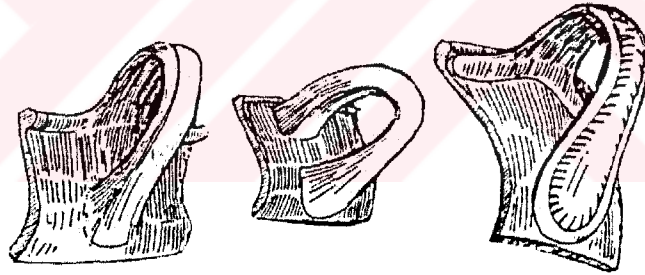
Büyük boy kaplara (küplere ve çömleklere) ait, pek çoğu üçgen kesitli olan ve kapların kenarlarına yatay olarak oturtulan kulplar bulunmaktadır.

Şekil 3 (c) Yatay kulplar

“ Bunlar yukarı doğru bazen yuvarlakımsı , bazen de tersine “ v ” biçiminde bir kıvrım yaparak kabın taşınmasında kolaylık sağlamaktadırlar.”¹⁰

Üçgen kesitli olan ve kaplara dikey olarak oturtulan kulplarda vardır.¹¹

Şekil 3 (d) Dikey kulplar

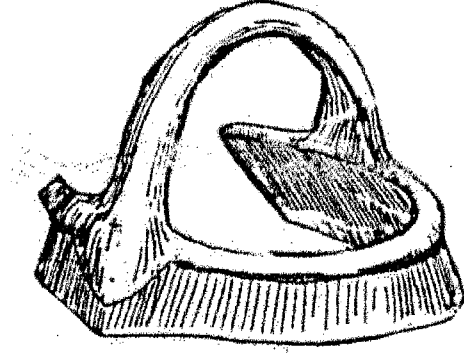
“Yassı şerit kulp gibi kap bedenine dikey olarak yerleştirilenler ; yalnız üst kısmı yatay olup aşağıya doğru yuvarlaklaşanlar , kulpun üst kısmında belirgin çıkıntısı olanlar , kulpun üst kesiminden, çok belirgin bir ya da ortası oyuk ikili çıkıntısı olanlar ve kulpun üst kesimi hayvan başını andıracak şekilde yapılmış olup oyuk – yiv bezekli olanlar.”¹²

¹⁰ H.ALKİM – U.B. ALKİM – Ö.BİLGİ ,A.g.k I ,30

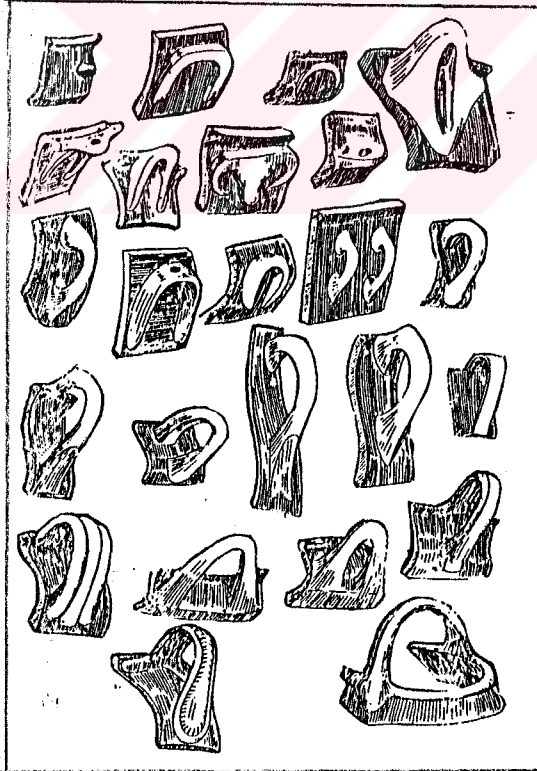
¹¹ H.ALKİM – U.B. ALKİM – Ö.BİLGİ ,A.g.k I ,30

¹² H.ALKİM – U.B. ALKİM – Ö.BİLGİ ,A.g.k I ,30

Sepet kulpuna benzer şekilde kulp biçimleri de vardır.

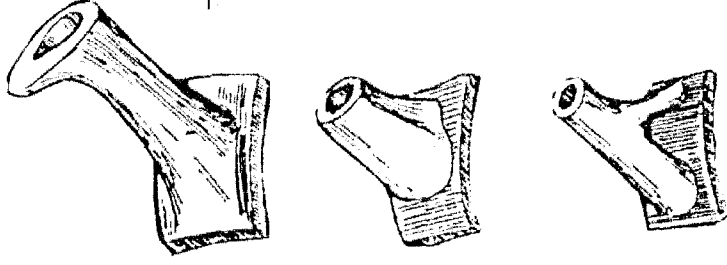
Şekil 3 (e) Sepet kulp

Şekil 3 (f) Hitit dönemine ait tutamak ve kulp örnekleri

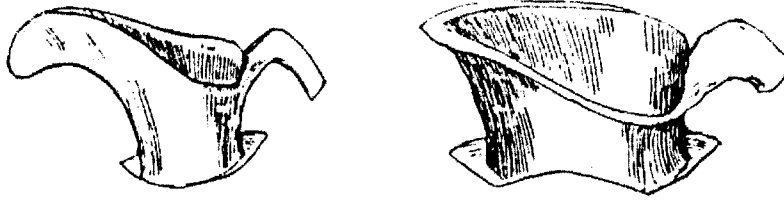
1.4. EMZİK

“Emzik ; ibrik, çaydanlık, testi gibi kapların, suyu azar azar akıtmaya yarayan içi delik uzantısı; İbik çaydanlığın emziği tıkanmış”.¹³

Şekil 4 (a) Emzik Çeşitleri

Sıvı maddelerin içilmesinde ve saklanmasında kullanılan, kulplu ya da kulpsuz olabilen bardak ve kupa biçimindeki seramik kaplarda ağız kısmı bulunmaktadır. Ayrıca ağızdan itibaren kavisleşmeye başlayan kıvrılmış gaga biçimin de ağızlarda yapılmıştır.

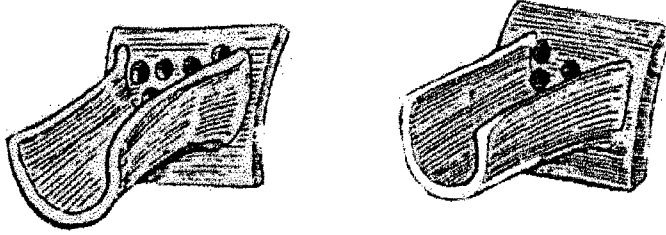

Şekil 4 (b) Gaga ağızlar

Çaydanlık biçimli kaplarda oluk biçiminde süzgeçli akıtacaklarda mevcuttur.

¹³ Türkçe sözlük , 456

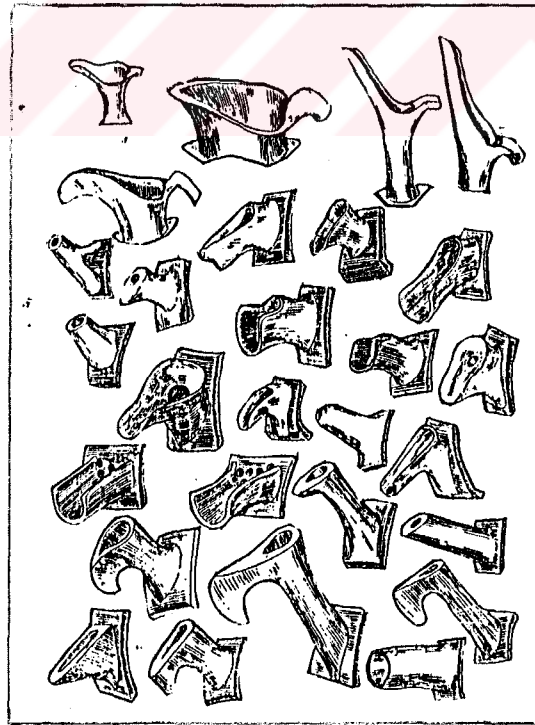
Çaydanlık biçimli kaplarda oluk biçiminde süzgeçli akıtacaklarda mevcuttur.

Şekil 4 (c) Süzgeçli akıtacaklar

Sıvıyı serpmeye, fişkırtma, akıtma ve havalandırma işlemlerine uygun emzikli seramik kaplarda' da uzun emzik, kısa emzik ve dar emzik çeşitleri bulunur. Emziği figürlü olan kaplarda vardır.

“Emziğin deliği veya hayvanın ağzı yuvarlak, patlak gözleri ya badem şeklinde veya yuvarlaktır. Bazılarında boynuzlar dik olarak yükselmekte, bazılarında başa yapışıktır”(14)

Şekil 4 (d) Hitit dönemine ait Akıtacak ve Emzik örnekleri

(14) Tahsin ÖZGÜÇ, Kültepe Kaniş II, (1986), 56

2.BÖLÜM

2.HİTİT DÖNEMİ

2.1 HİTİTLERİN NEREDEN GELDİKLERİ

“Kültepe çağını mütalâa ederken, bu devrin vesikaları arasında Hititçe isimlerinde bulunduğu işaretle, bu devrin sonlarına doğru Hititlerin Anadolu’ya gelmiş oldukları neticesine varılmıştır.”¹⁵

“Orta Anadolu da Hitit imparatorluğu kurulmuştur. Yeni gelenler önce başkenti Hattuş olan Hatti ülkesine sızmışlar, onlarla kaynaşmışlar ve yerli halk Hatti’lerin adını da alarak kendilerine Hitit ismini koymuşlardır. Hititler yerli halkın kültür, sanat ve inançlarını kabul etmiş ama dillerini korumuşlardır.”¹⁶

“Hititlerin Anadolu’ya nereden gelmiş oldukları konusunda çeşitli varsayımlar vardır :

- 1- Diğer Hint-Avrupalı toplumlar gibi batıdan boğazlar yolu ile Anadolu’ya gelmiştir.
- 2- Anadolu’ya Kafkaslar üzerinden gelerek önce Yeşilırmak sonra da Kızılırmak kavisi içinde yerleşmişlerdir (Filolojik araştırmalara dayanan görüş)
- 3- Anadolu’ dan önce Kuzey Suriye’de oturmuşlardır”¹⁷

¹⁵ Firüzan KINAL, Eski Anadolu Tarih,82

¹⁶ Nermin SİNEMOĞLU, Sanat Tarihi Tarih Öncesinden Bizans’a, 265

¹⁷ Nermin SİNEMOĞLU, A.g.k, 265-266

2.2 HİTİT TARİHİNİN BÖLÜMLERİ

“Hititler çağı üç bölüme ayrılmaktadır

- 1- Eski Hitit İmparatorluğu M.Ö 1750-1460
- 2- Büyük (yeni) Hitit İmparatorluğu M.Ö 1460-1190
- 3- Geç Hitit İmparatorluğu M.Ö 1190-715

Hititlerin Asurlularla ilişkisi kesilir kesilmez, Hititler Anadolu’daki kent devletlerini birleştirerek egemen olmuş ve birleşmiş bir monarşi düzeni kurmuşlardır. Kral ülkenin ileri gelenlerince seçilmektedir. Milattan önce on yedinci yüzyılda krallık babadan oğula geçen bir monarşi düzenine dönüşmüş ve büyük imparatorluk dönemi ile beraber feodalite sistemi de ortadan kalkmıştır. Milattan önce on beşinci yüzyılda Hitit kanunları köleliği tanımamaktadır. Sınıf ayrıcalıkları kalkmış ve kişisel hukuk gelmiştir.”¹⁸

2.3 HİTİT SANATI

“Hitit sanatı, Anadolu’nun yerli halkı Hatti’ lerle yeni göçen Hint-Avrupalı toplumun sanatının karışımı sonucunda ortaya çıkan ve Hatti sanatı özelliklerinin ağır bastığı özgün bir sanattır.”¹⁹

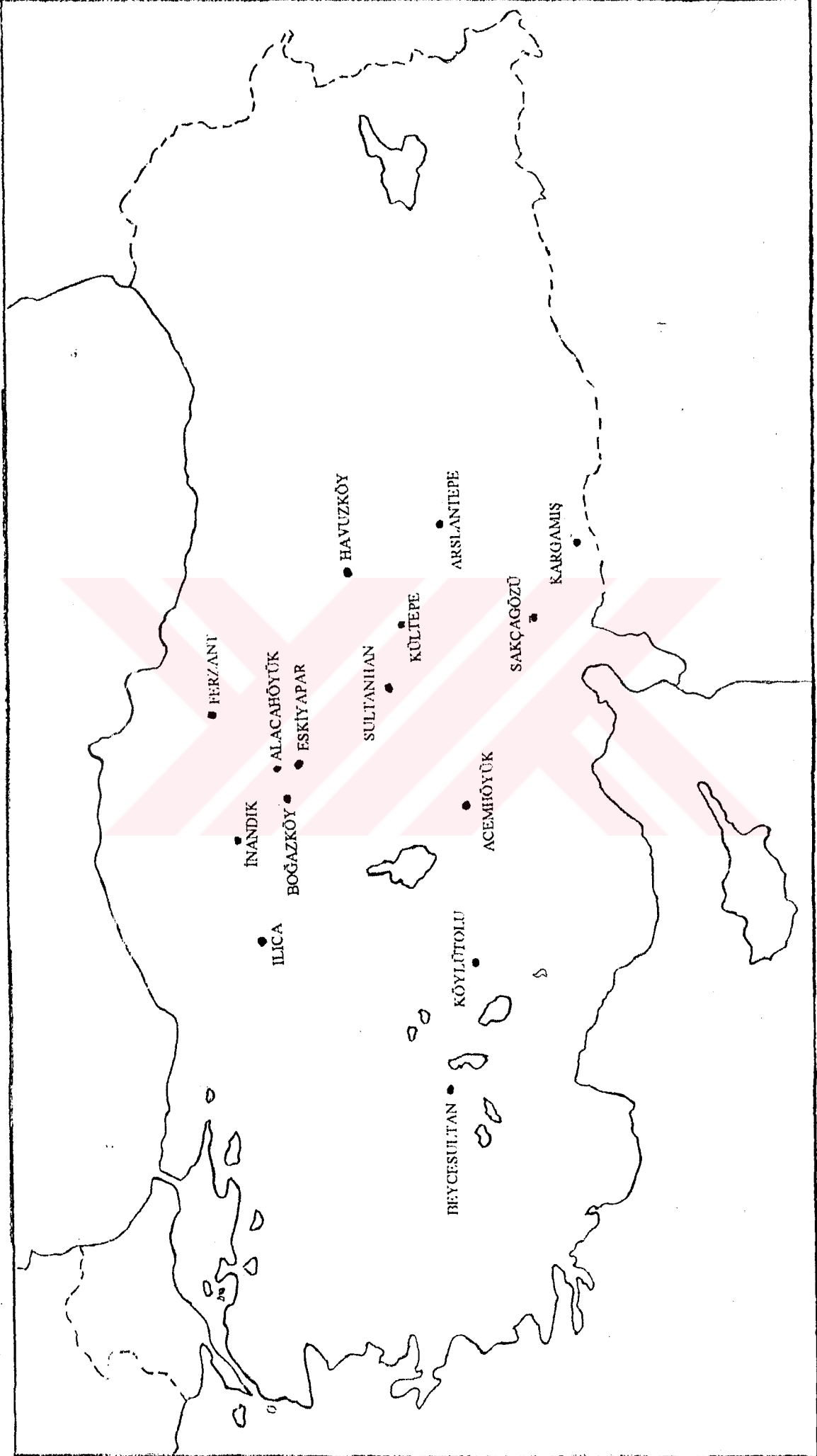
“Hitit İmparatorluk çağında en yüksek seviyeye ulaşan Hitit sanat eserleri sadece Hitit çekirdek bölgesinde değil Hititlerin egemenliği altına girmiş ya da Hitit politik gücünden etkilenmiş olan çeşitli ön Asya şehirlerinden ele geçmiştir. Hitit İmparatorluk döneminden bugüne kalan sanat eserlerinin önemli gurubunu Hititlerin başkenti olan Hattuşa / Boğazköy, Alacahöyük, Eskişar ve Anadolu’nun Hitit etkinlik bölgelerinde yer alan merkezlerden ele geçen eserler oluşturmaktadır. Bu eserlerin Hitit sanatı ürünleri olduğunu gerek sistemli kazılar sonucu ele geçtikleri tabakalar, gerek gösterdikleri stil benzerlikleri, gerekse Hitit yazılı belgelerinde geçen tanımlar doğrulamaktadır.”²⁰

¹⁸ Nermin Sinemoğlu, A.g.k, 266

¹⁹ Nermin Sinemoğlu, A.g.k, 266

²⁰ Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 82

HARİTA : HİTİT DÖNEMİNE AİT ÖNEMLİ MERKEZLER

3.BÖLÜM

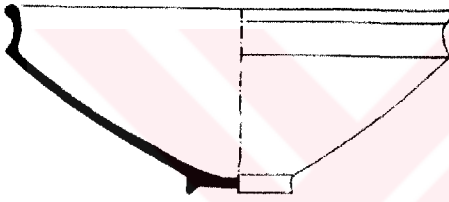
3.HİTİT DÖNEMİNE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER

3.1. KULPSUZ SERAMİK BİÇİMLER

3.1.1 KULPSUZ

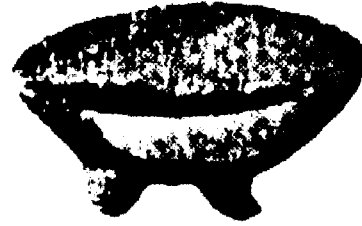
Kulpu olmayan seramik biçimler gövdesinden, boynundan ve ayak kısmından tutularak kullanılmaktadır.

“Hitit çanak, çömleği arasında köşeler en çok kullanılan kap formlarından biridir. Genellikle düz dipli veya düzleştirilmiş dipli olan bu kaplar bazen oldukça büyük boyutta yapılmakta ve kase veya çanak arasında bir ayırım yapmayı güçleştirmektedir.”²¹

RESİM 1: Çanak Hitit dönemi yüksek: 11,5 cm genişlik: 28,1 cm

“Kırmızı astarlı, dışa dönük kalın ağız kenarlı oyuk derin yivli, keskin omuzlu. Bu çanaklar her Hitit mutfağında bulunur; bunlar Hitit şehirlerinde kullanılmış yaygın kaplar arasındadır.”²²

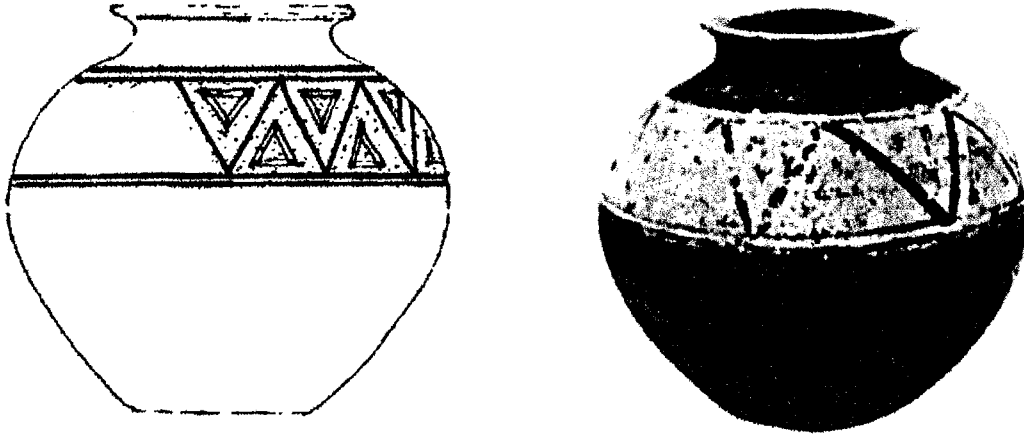
RESİM 2: Süzgeçli kap Hitit dönemi yüksek: 4.7 cm ağız çapı: 5,9 cm

“Üç ayaklı, dokuz delikli, soluk kırmızı renkli, alçı ile tamamlanmış”²³

²¹ H.ALKİM – U.B. ALKİM – Ö.BİLGİ ,A.g.k, 25

²² Tahsin ÖZGÜÇ, İnandıktepe, (1988),9

²³ H.Z. KOŞAY-M.AKOK, Alacahöyük, (1966),41

RESİM 3: Vazo Frig uygarlığı yük: 22 cm gen: 24 cm

“Kırmızı astarlı, omuzdaki geniş krem şerit kırmızı ve kahverengi zigzaklarla nakışlı.”²⁴

3.1.2 KULPSUZ EMZİKLİ

Kulpsuz emzikli seramik kaplar ağız kısmının altından tutularak boşaltma, akıtma gibi işlemlerde kullanılmaktadır.

RESİM 4: Kulpsuz emzikli testi Tunç çağı

“Emzikli, kulpsuz testi, açık gri emzikli, dibi düzdür.”²⁵

²⁴ Tahsin ÖZGÜÇ, Maşat Höyük II (1982), 57

²⁵ Refik DURU, (1966) Kuruçay Höyük II, 72-74

RESİM 5: Kulpsuz emzikli Kavanoz Hitit dönemi

TABLO 1: Hitit Dönemine Ait Kulplu-Emzikli Seramik Biçimleri

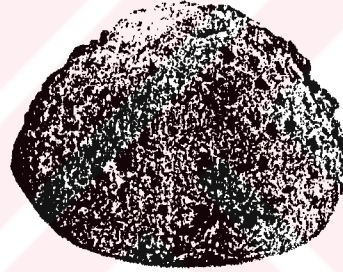
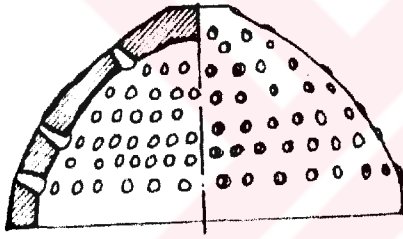
Tutamaklı	Tutamak Delikli Tutamak Tutamak- Delikli Tutamak
Tutamaklı-Kulplu	Tutamak-Yatay Kulplu Tutamak-Dikey Kulplu Delikli Tutamak- Yatay Kulplu Delikli Tutamak- Dikey Kulplu
Kulplu	Tek Yatay Kulplu Tek Dikey Kulplu Çift Yatay Kulplu Çift Dikey Kulplu Yatay -Dikey Kulplu Sepet Kulplu Çok Kulplu
Kulplu-Akıtacaklı	Dikey Kulplu Akıtacaklı Sepet Kulplu Akıtacaklı Kulplu Yandan Akıtacaklı
Kulplu-Emzikli	Dikey Kulplu Emzikli Çift Dikey Kulplu Emzikli Sepet Kulplu Kulplu Emziği Kısa Kulplu Emziği Uzun Kulplu Emziği Yanda Kulplu Emziği Figürlü Kulplu Çift Emzikli
Tören Kapları	

3.2 TUTAMAKLI SERAMİK BİÇİMLER

Hitit dönemi seramik kaplarında tutamak kullanımı yaygındır. Çömlekçiler özellikle çanaklara değişik şekillerde tutamak koymak suretiyle bunları süslemiş ve formlara bir hareketlilik vermişlerdir. Kaplar üzerinde delikli tutamakların bulunduğu gibi bazı kaplar üzerinde de tutamak karşısına kulp konulmuştur.

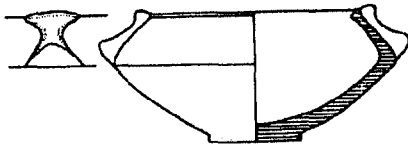
3.2.1 TUTAMAK

Dolu tutamaklara parmak basılarak çukurluklar yapıldığı gibi forma uygun şekilde çeşitli tutamaklarda görülür.

RESİM 6: Süzgeçli Kapak Hitit Dönemi Yüksek: 2.6 cm Gen: 2.16 cm

“Kapak, süzgeç şeklinde, yarım küre biçimli üstünde tutamak yeri var. Kaba kilden yapılmış.”²⁶

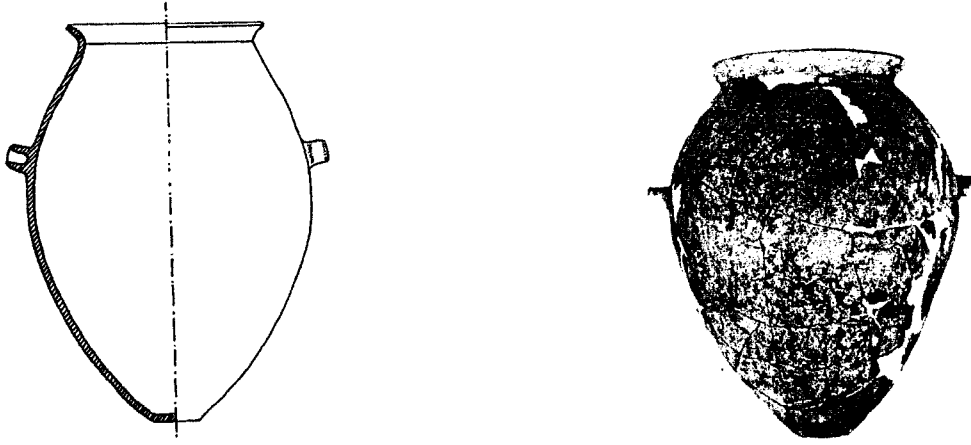

RESİM 7: Fincan Hitit Dönemi uzun: 3,6 cm Gen: 8.6 cm

“Fincan kahverengi astarlı, perdahlı. Omuzu üstünde iki paralel makara şeklinde tutamak var.”²⁷

²⁶ H.Z. KOŞAY – M.AKOK, Alacahöyük, (1973), 16

²⁷ Tahsin ÖZGÜÇ, (1986) A.g.k.46

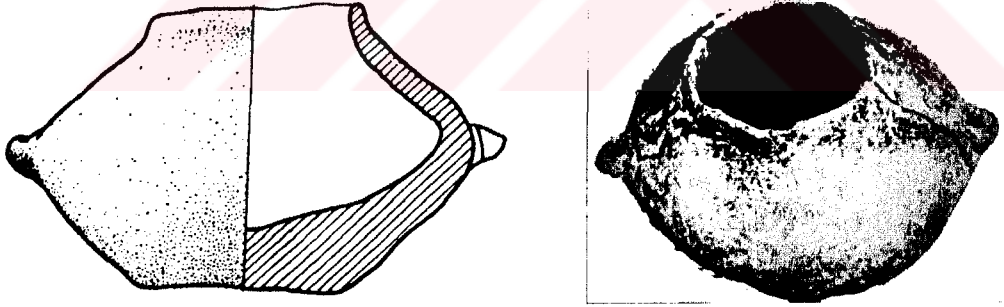

RESİM 8: Küp Hitit Dönemi Yüklü: 2.78 cm Gem: 2.57 cm

“Küp oval gövdeli, boz renkli .Çift simetrik silindirik tutamaklı ”²⁸

3.2.2 DELİKLİ TUTAMAK

“Dolu Tutamaklar üzerinde dikine ve enine ip genişliğinde veya parmak genişliğinde delikler açılmıştır. Bu tür delikli tutamaklar formun en geniş kısmında görülür.”²⁹

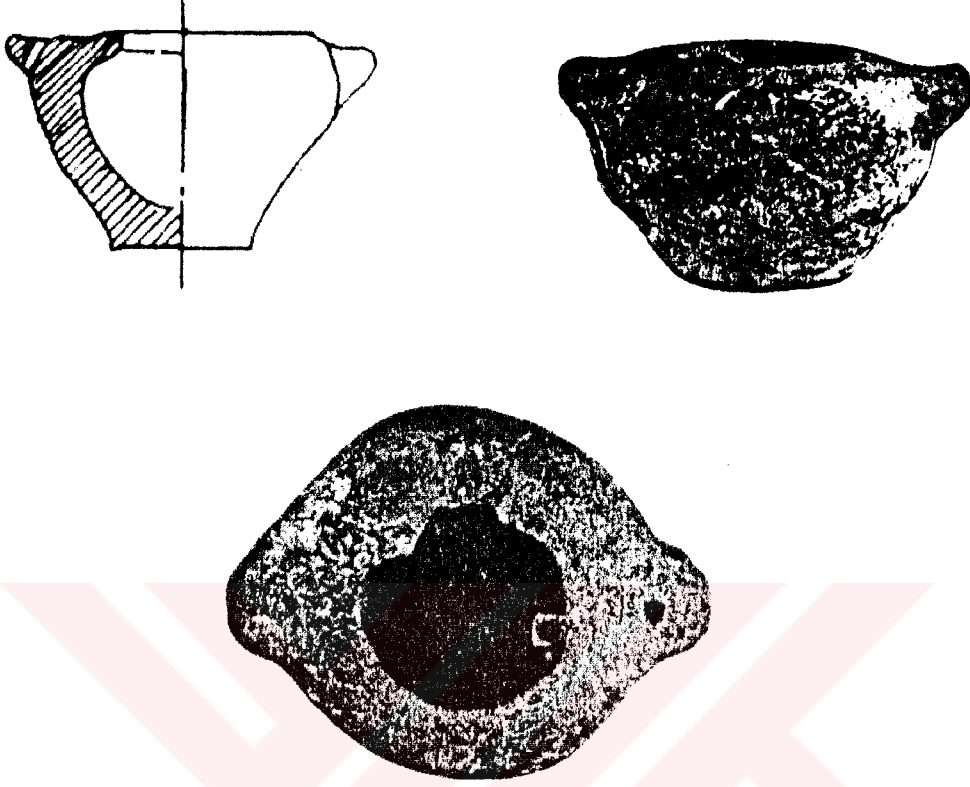
RESİM 9: Çömlek Tunç Çağı

“Kaba ve özensiz bir işçilik ile yapılmış olan bir çömlektir. Düz diplidir, geniş ve belirgin omurgalı olan karnı vardır. Bedeni yukarı doğru yükselir. Ağız dudaksız olup, ağız çevresi gayri muntazamdır, karnın omurgası üzerinde dikey delikli iki yuvarlak tutamak vardır.”³⁰

²⁸ Tahsin ÖZGÜÇ ,1982 A.g.k 37

²⁹ Refik DURU ,A.g.k ,29

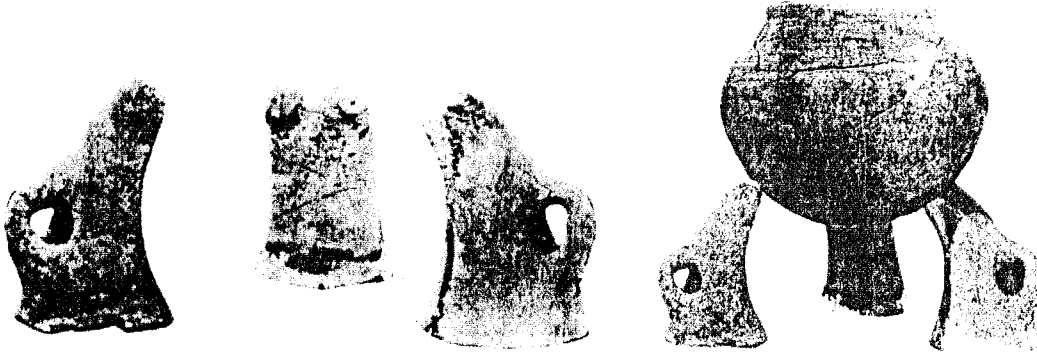
³⁰ H.ALKIM – U.B.ALKIM –Ö.Bilgi .A.g.k .39

RESİM 10: Kap Hitit Dönemi Yüksek: 6.2 cm Çap: 9,2 cm Ağız Çap: 4,2 cm

“Kap gövdenin iki tarafında ip çekecek delikli tutamakları var. Dibi düz, ağız kenarında ve tutamaklar yanında çizgi ile süsler var.”³¹

³¹ H.Z. KOŞAY – M. AKOK , A.g.k. ,30

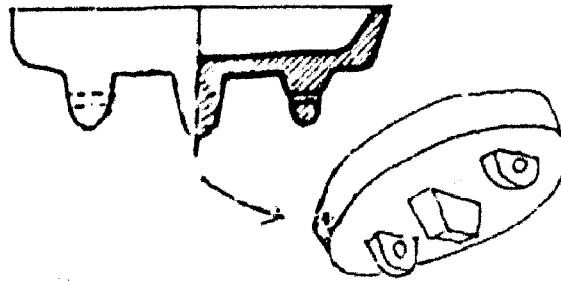

RESİM 11: Ocak Ayağı Hitit Dönemi Yüksek: 17,5 cm Diş.gen: 13 cm

“Ocak ayağı üç tane, düz dipli, ocağın içine bakan kısmı iç bükümlü, dışı bükümlü kısmında ayarlama yapmak için delikli tutamaklı, üst kısmında oyuk var. Üzerlerinde izleri görülüyor.”³²

3.2.3 TUTAMAK-DELİKLİ TUTAMAK

Kap üzerindeki delikli tutamaklardan ip, tel gibi malzemeler geçirilerek seramik form kullanılır. Tutamak ve delikli tutamağın birlikte aynı form üzerinde bulunması fonksiyonu artırır.

RESİM 12: Kapak Hitit Dönemi Yüksek:3,5 Gen: 9 cm

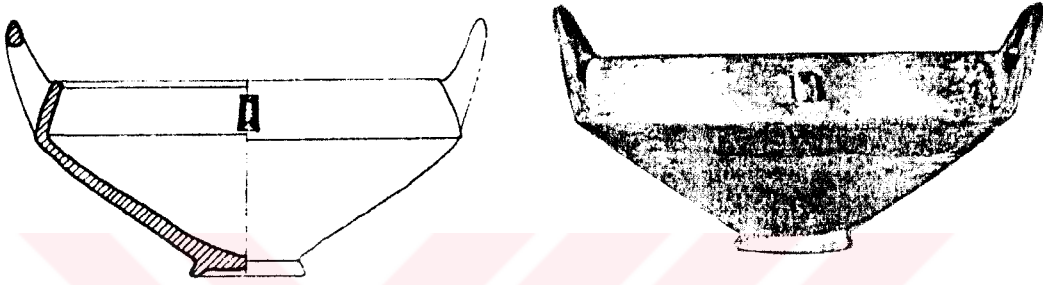
“Kapak yuvarlak, iç kısmı çukur, üstünde ortadaki kırık, yanlardaki ip delikli olmak üzere üç tutamağı var. Kaba hamurlu, tamamlanmış.”³³

³² H.Z.KOŞAY -M.AKOK ,(1966),A.g.k 21

³³ H.Z.KOŞAY -M.AKOK ,(1973),A.g.k 26

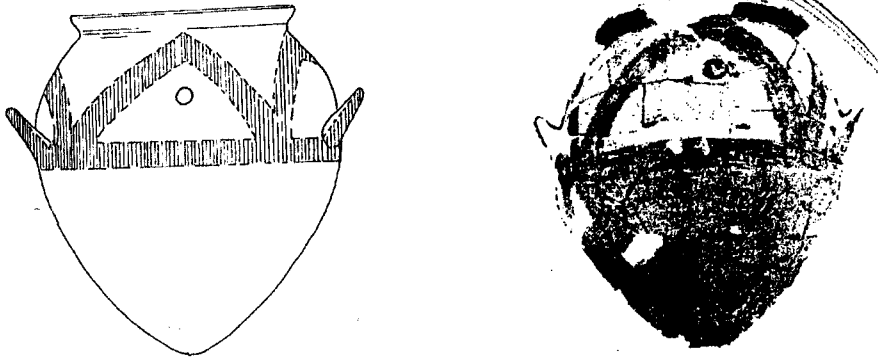
3.2.4 TUTAMAK-YATAY KULPLU

Boşaltma ve kaldırma işlemlerini kolaylaştırmak amacı taşıyan yatay kulp, tutamaklarla birlikte aynı form üzerinde görülür. Aynı form üzerindeki tutamaklar dekoratif anlam maksadıyla kullanılmış olsalar dahi yine fonksiyonel özellikleri vardır. Tutamak ve yatay kulpun birlikte olduğu çeşitli seramik kap örnekleri mevcuttur.

RESİM 13: Çanak Hitit Dönemi Yüksek: 10 cm genişlik: 21 cm

“Gövdesinin üst yarısı kırmızı astarlı, aşağısı toprak rengindedir. Kulplar arasında birbirinin paraleli iki tutamak vardır; astarı mikalıdır. Uçları sivri kulpları, ağız kenarından yukarı çok taşmıştır.”³⁴

RESİM 14: Küp Hitit Dönemi Yüksek: 48,5 cm genişlik: 45,4 cm

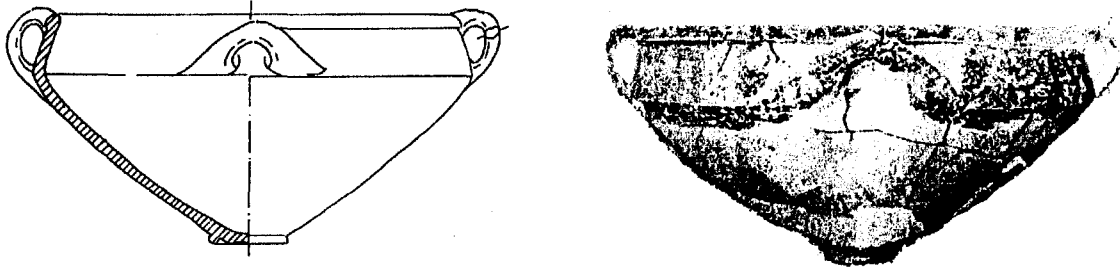
“Kiremit rengi astarlı, omzundan simetrik iki yuvarlak tutamak vardır.”³⁵

³⁴ Tahsin ÖZGÜÇ (1978), Maşathöyük kazıları ve çevresindeki araştırmalar, 23

³⁵ Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k ,37

3.2.5 TUTAMAK-DİKEY KULPLU

Seramik kap üzerindeki dikey kulp kaldırmak için form üzerine simetrik olarak yerleştirilmiştir. Tutamaklar kabın taşınmasında ve içindeki sıvıyı boşaltmakta kullanılır

RESİM 15: Çanak Assur Ticaret kolonileri

“ İri boylu çanak, halka dipli, iki kulplu, iki tutamaklı tutamaklardan ikisi omuzu üstüne yatık olarak yapılmıştır. İki kulp da omuza dik olarak bağlanmıştır. Bu Assur Ticaret Kolonileri çağıının tipik bir çanak örneğidir.”³⁶

RESİM 16: Küpçük Hitit Dönemi Yüksek: 17,5 cm geniş: 15,5 cm

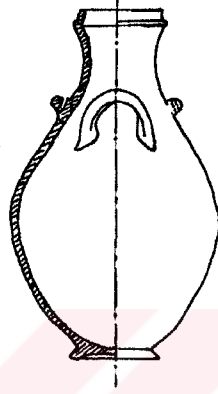
“İki kulplu ve iki tutamaklı, düz dipli, kırmızı renkli astarsız.”³⁷

³⁶ Tahsin ÖZGÜÇ ,(1982) A.g.k. ,33

³⁷ H.Z.KOŞAY -M.AKOK ,(1966),A.g.k 43

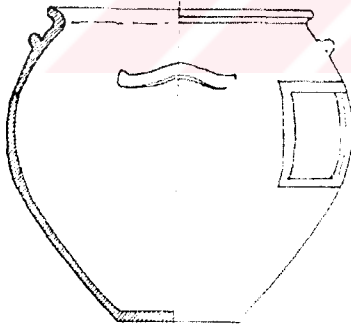
3.2.6 DELİKLİ TUTAMAK-YATAY KULPLU

Seramik Form üzerinde bulunan delikli tutamak aracılığıyla formu bağlama ve askıya alma gibi işlemler kolaylaşmaktadır. Aynı form üzerinde bulunan yatay kulp boşaltma, kaldırma ve taşıma işlemlerinde kullanılır.

RESİM 17: Küpçük Hitit Dönemi Yüksek: 41,5 cm Karın çap: 25 cm

“Armut şeklinde iki kulplu kavanoza benzer, kulplar arasında karşılıklı iki ufak delikli tutacak vardır. Kulpun biri kırık, çatlak, kırmızı renkli.”³⁸

RESİM 18: Kavanoz Frig uygarlığı Yüksek: 27,5 cm Karın çap: 13 cm

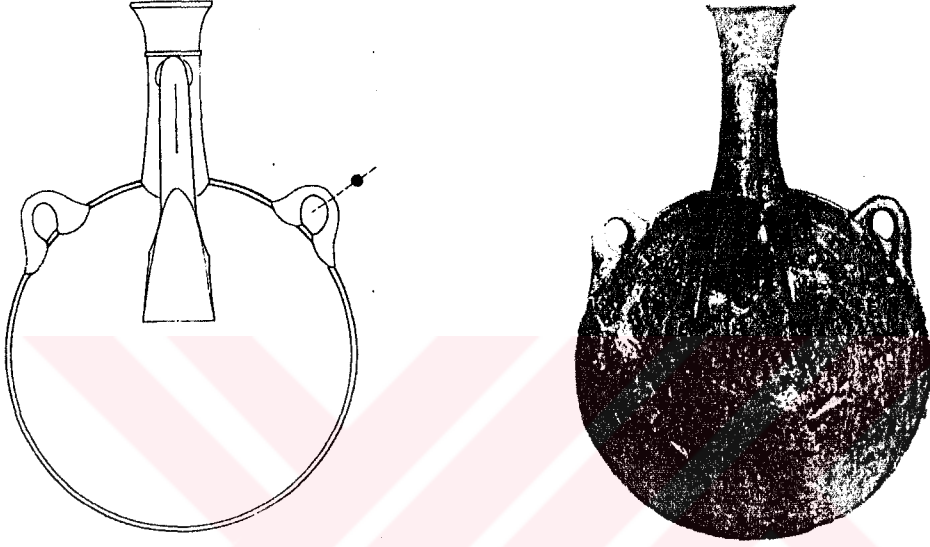
“Kavanoz çok renkli ağız geniş, iki yatay kulplu ve iki delikli tutamak vardır. Kırık iken alçı ile tamamlanmıştır. Karnı üzerinde iki uzun kitap şeklinde krem kahverengi süsleri vardır. Kap soluk kırmızı renktedir.”³⁹

³⁸ H.Z. KOŞAY –M.AKOK 1966)A.g.k. 43

³⁹ (H.Z. KOŞAY –M.AKOK 1966)A.g.k. 20

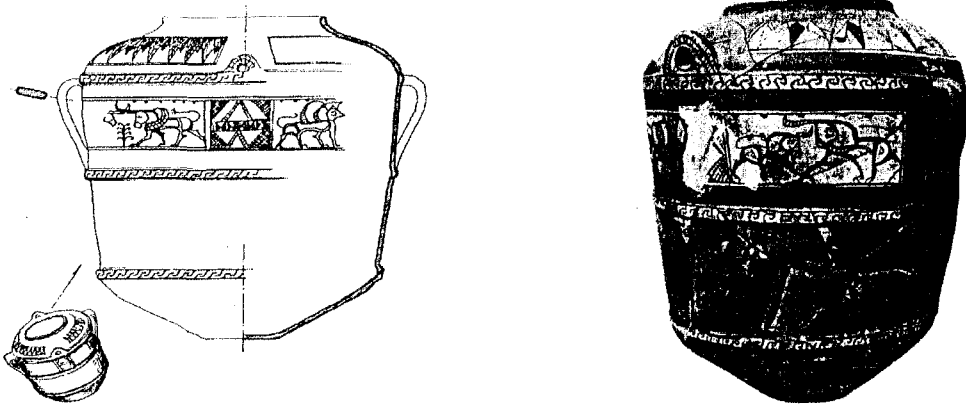
3.2.7 DELİKLİ TUTAMAK-DİKEY KULPLU

Büyük seramik kaplarda bulunan delikli tutamalara küçük seramik kaplar bağlanmaktadır. Bu küçük seramik kaplar büyük kaptaki erzağın özelliğine göre ölçü kabı olarak kullanılmaktadır. Dikey kulp aracılığıyla da boşaltma ve taşıma gibi işlemler yapılır.

RESİM 19: Matara Hitit Dönemi Yüksek: 49 cm genişlik: 36 cm

“Kırmızı astarlı, parlak perdahlı, uzun boylu. Gövdenin iki yanında delikli tutamak vardır. Dikey kulp boyunu omuza bağlar.”⁴⁰

RESİM 20: İri kap Frig uygarlığı Yüksek: 65 cm genişlik: 55 cm

“Kırmızı hamuru kum karışık. Soluk kırmızı astarlı, perdahlı. Gövde üç kabartma kuşakla dörde ayrılmış. Omuzun ve ilk kuşağın üstünde simetrik iki delikli tutamak, 1. ve 2. kuşakları birbirine iki simetrik dikey kulp bağlamaktadır.”⁴¹

⁴¹ Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k. 60

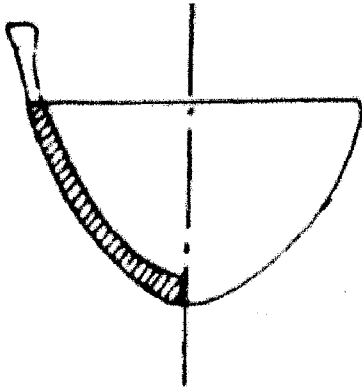
3.3 KULPLU SERAMİK BİÇİMLER

Seramik formu tutmak için üzerine yapılan fonksiyonel amaçlı kulplar çeşitli şekillerde bulunmaktadır. Seramik kabın biçimsel özelliğine göre veya kabın işlevine göre kulplar yatay, dikey, tek, çift, çok ve sepet kulp biçiminde bulunmaktadır.

3.3.1 TEK YATAY KULP

“Bu kulplar çoğunlukla üçgen kesitlidir ve kapların kenarlarına yatay olarak oturtulan kaplardır. Bunlar yukarı doğru bazen yuvarlağımsı, bazen de tersine “V” biçiminde bir kıvrım yapmaktadır. Kabın taşınmasında kolaylık sağlamaktadır.”⁴²

“Bazen büyükçe kapların kenarlarında nispeten denecek derecede küçük bir kulpçük bulunmaktadır. Bazı kepçe biçiminde olan kaplarda büyük kulp kenardan yukarı taşmış şekilde de bulunabilir.”⁴³

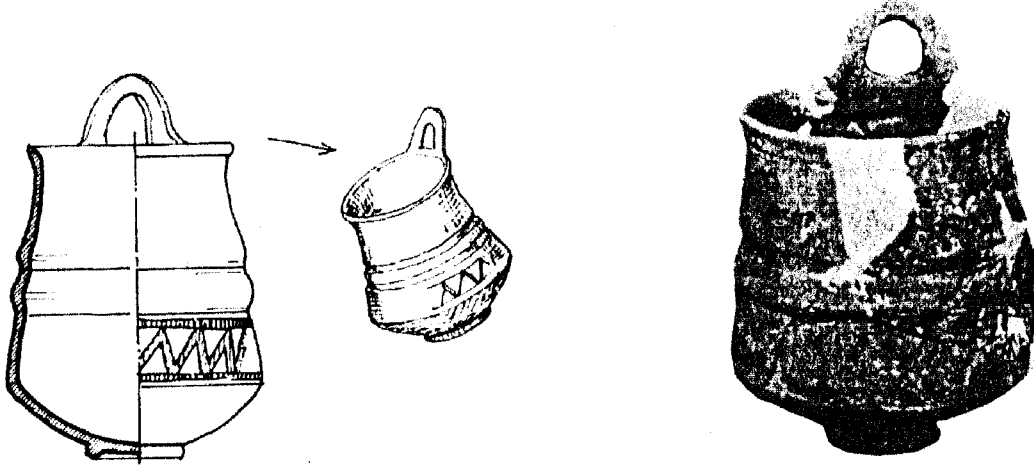

RESİM 21: Kepçe Kalkolitik dönemi Yüksek: 10,4 cm ağız çapı: 7,1 cm

⁴² H.ALKİM-U.B ALKİM- Ö.BİLGİ, İkiztepe I, 30

⁴³ Türk Tarih Arkeologya ve Etnografya Dergisi (temmuz 1934), 21

“İçi ve dışı kirli siyah renkte, perdeli kenarında bitişik iki çıkıntıdan meydana gelen bir yatay kulpu vardır.”⁴⁴

RESİM 22: Askı kulplu vazo Hitit Dönemi Yüksek: 15,5 cm Ağız gen: 9,5 cm Dip gen: 4,5 cm

“Askı kulplu vazo. Hafif dışa dönük yuvarlak ağızlı, kulpu ağız kenarından çıkıyor ve dik. Dibe doğru hafif genişliyor. Gövde üzerinde yivler ve boya ile yapılmış üçgen süsleri var. Halka dipli, kırık ve tamamlanmıştır.”⁴⁵

3.3.2 TEK DİKEY KULP

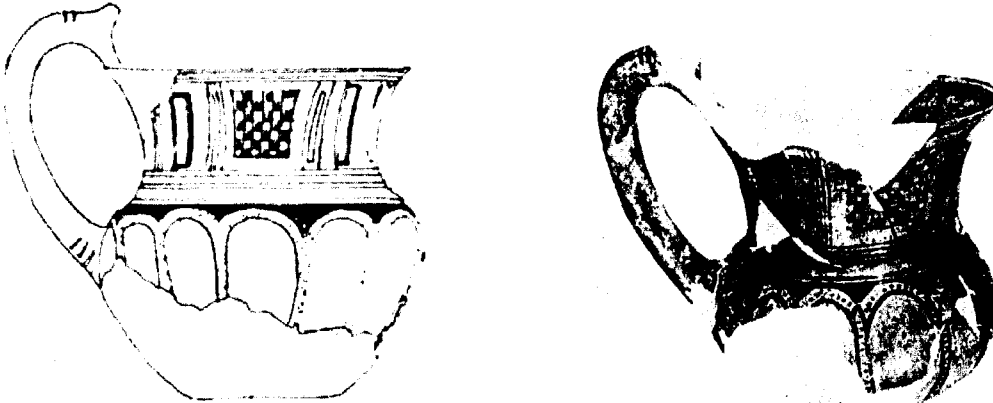
Genellikle küçük boyutlardaki Seramik kaplarda görülmektedir. Daha çok taşıma ve boşaltma işlevlerini karşılamakta kullanılır. Bu kulplar kaba estetik değer katması amacıyla çeşitli formlarda görülmektedir.

“Düz ve süslü fincanların yüksek kulplarında çoğunlukla en yüksek yerinde ve keskin bir şekilde büküldüğü noktada mütebariz bir hudut ayırımı görülmektedir.”⁴⁶

⁴⁴ H.Z KOŞAY-M.AKOK (1966) A.g.k. 94

⁴⁵ H.Z KOŞAY-M.AKOK (1973) A.g.k. 15

⁴⁶ Tahsin ÖZGÜÇ, (1971), Demir Devrinde Kültepe ve Civarı, 15

RESİM 23: Fincan Hitit Dönemi Yüksek: 13 cm genişlik: 10 cm

“Düz dipli fincan. Dışı kulplu ince sarımsı boz astarlı; parlak perdahlı; çok itinalı yapılmış; siyah ve kırmızı renkle nakışlıdır.”⁴⁷

“Gaga ağızlı testiler genellikle tek dikey kulpludur. Gaga ağız ve tek dikey kulpu sayesinde içerisindeki sıvıyı daha rahat akıtılabilmektedir. Bu testilerin çoğunda gaga uçları yukarıya yöneliktir.”⁴⁸

RESİM 24: Gaga ağızlı testi Hitit Dönemi Yüksek: 40 cm genişlik: 14 cm

⁴⁷ Tahsin ÖZGÜÇ (1971) A.g.k. 15

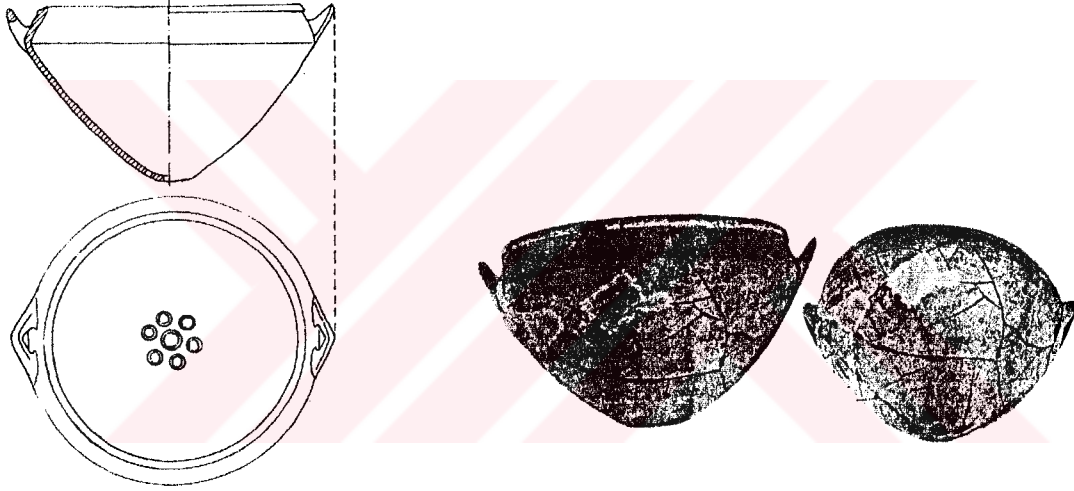
⁴⁸ Kutlu EMRE, Yanarlar, 58

“Kırmızı astarlı, isli, parlak perdahlı, ince boynu çok uzun. Gaga ucu sonradan tamamlanmış kulp kesiti oval.”⁴⁹

3.3.3 ÇİFT YATAY KULPLU

Seramik kabın kaldırılmasından ve taşınmasında kolaylık sağlayan yatay kulplar karşılıklı simetrik bir şekilde seramik kabın üzerinde görülür.

“Hitit çanaklarının ağız kenarları dışarı doğru kalınlaşarak kıvrılmıştır. Bunların üzerlerinde çift yatay kulp vardır.”⁵⁰

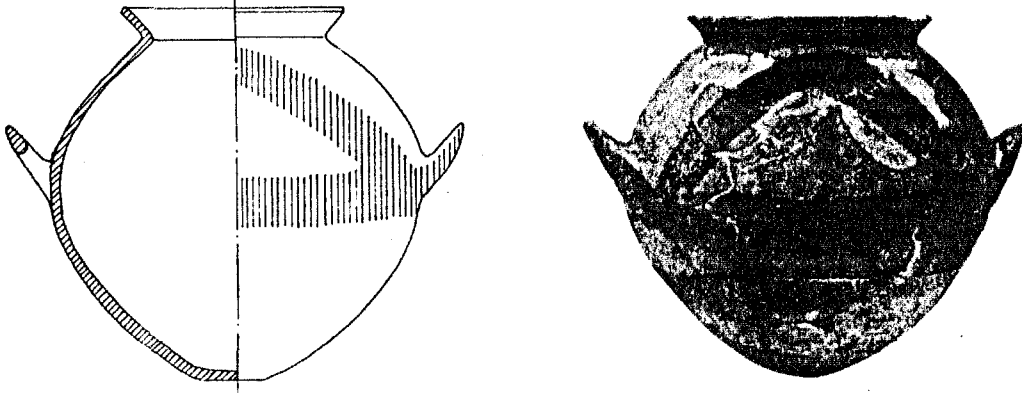
RESİM 25: Süzgeçli kase Hitit Dönemi Yüksek: 20 cm genişlik: 38,9 cm

“Gövdenin yukarı kısmı kırmızı astarlı, perdahlı; aşağı kısmı hamurunun rengi, iki yatay kulplu. Süzgeç şeklinde. Dibinde altı yuvarlak delik vardır.”⁵¹

⁴⁹ Tahsin ÖZGÜÇ (1988) A.g.k, 10-138

⁵⁰ Tahsin ÖZGÜÇ (1978) A.g.k ,38

⁵¹ Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k ,33

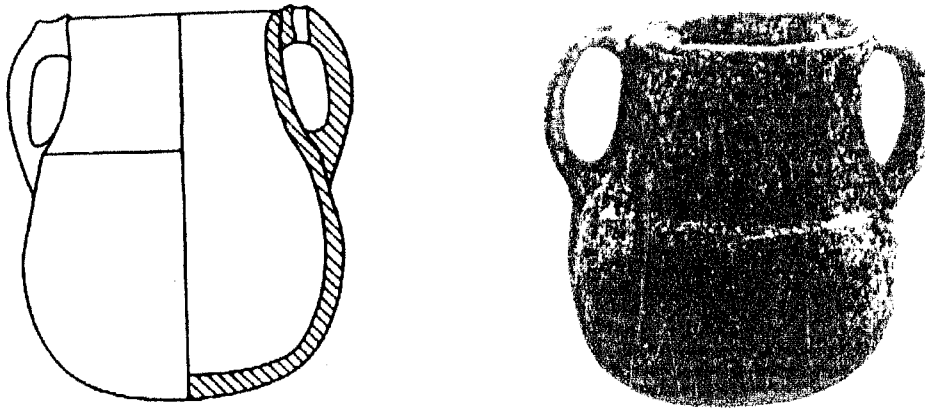

RESİM 26: Çömlek Hitit Dönemi Yüksek: 22,4 cm genişlik: 23,8 cm

“Gövdelerin yuvarlaktır. Gövdeye yatay olarak bağlanmış çift yatay kulp vardır. Gövdenin aşağı yarısı hamur rengindedir.”⁵²

3.3.4 ÇİFT DİKEY KULP

Kaldırma taşıma ve boşaltma işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmış olan çift dikey kulplar kap üzerine genellikle simetrik bir şekilde yerleştirilir.

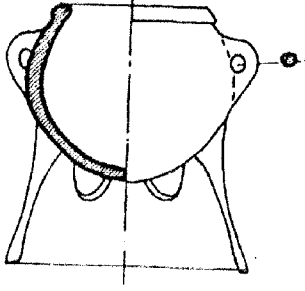

RESİM 27: Çömlek Kalkolitik Dönemi Yüksek: 8,9 cm

“Griimsi, kahverengi onarılmış. Çift dikey kulp üzerinde delik var.”⁵³

⁵² Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k , 36-37

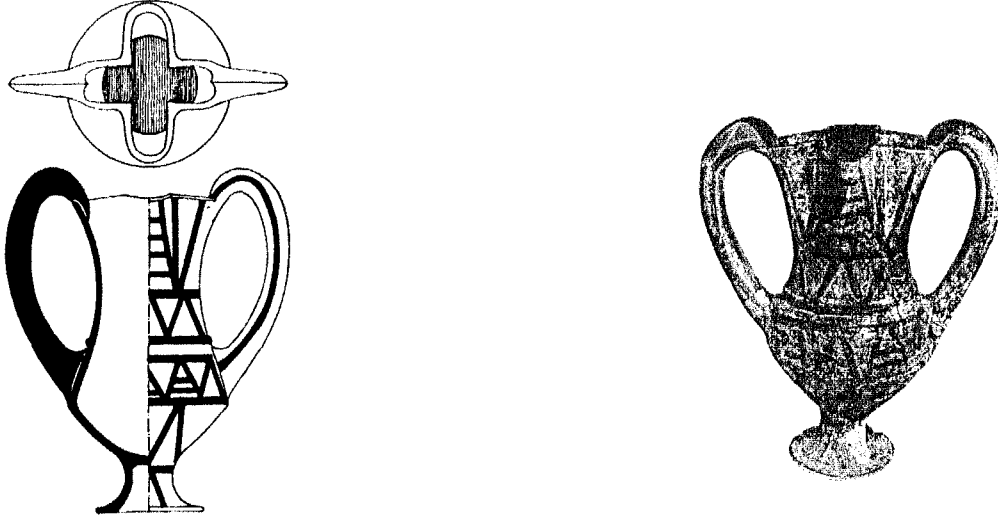
⁵³ Refik DURU (1996) A.g.k 33

RESİM 28: Ocaklı tencere Hitit Dönemi Yüksek: 22 cm Ağız gen: 13,5 cm Karnı gen: 20,5 cm

“Ocaklı tencere, Ocak kısmı onarılmış, çift dikey kulplu, boz renkte.”⁵⁴

⁵⁴ H.Z.KOŞAY-M.AKOK (1973), A.g.k, 18

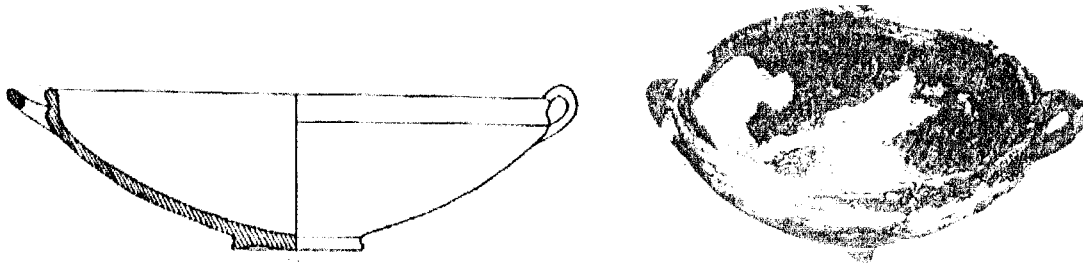

RESİM 29: Kantaros Asur ticaret kolonileri

“Asur Ticaret kolonileri çağının geç safhası için tipik olan kantarosun özelliği (kabartmalı vazo frizlerinde olduğu gibi, kalın şeritler halinde) boya ile nakışlı olmasındadır.”⁵⁵

3.3.5 YATAY DİKEY KULPLU

Seramik kap üzerindeki yatay ve dikey kulp fonksiyon olarak taşıma ve kaldırma işlemlerini kolaylaştırmaktadır.

RESİM 30: Yatay dikey kulplu çanak Hitit Dönemi

“İki kulplu çanağın bir kulpu ağız kenarını omuza dik olarak, karşısındaki ikinci kulpu da omuzu üstüne yatık olarak bağlanmıştır. Kanis’ de benzeri yoktur; tek örneği temsil eder.”⁵⁶

⁵⁵ Tahsin ÖZGÜÇ, (1988), A.g.k, 62

⁵⁶ Tahsin ÖZGÜÇ, (1999), Kültepe-Kaniş/Nesa Sarayları ve Mabetleri, 39

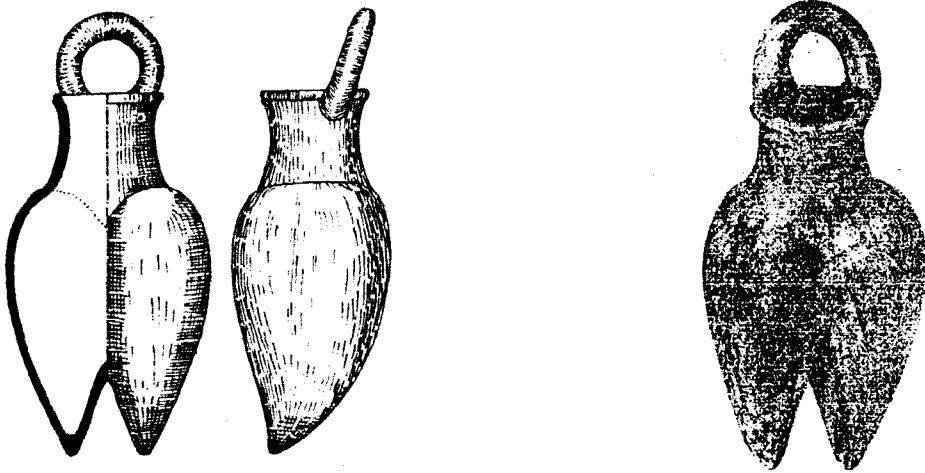
3.3.6 SEPET KULPLU

Taşıma amaçlı olan sepet kulplu seramik kabın ağız kısmında ters “u” şeklinde yapılmışlardır. Sepet kulplu taşıma işlemini kolaylaştırmanın yanında aynı zamanda seramik kabı askıya alma gibi işlemlerin yapılmasını da kolaylaştırmaktadır.

RESİM 31: Sepet kulplu bardak Hitit Dönemi

“Sepet kulplu, üzüm salkımı biçiminde sivri bardağın gövdesi kabartma üzüm taneleriyle kaplı.”⁵⁷

RESİM 32: Çift gövdeli, tek boyunlu kap Hitit Dönemi Yükseklik: 13,6 cm genişlik: 7,7 cm

⁵⁷ Tahsin ÖZGÜÇ, (1999), A.g.k 54

“Kırmızı astarlı, perdahlı, silindir boyunlu, yumurta biçimli, sivri dipli iki gövde birbirine bitişik sepet kulplu.”⁵⁸

“Sepet kulplu, tek boyunlu olmamakla beraber, çift gövdeli küçük şişeler Boğazköy ve Maşathöyük de koloni devri ile çağdaştır. İnandiktepe'nin çift şişesi bu eski örneklere benzer. Daha sonraki çağda görülmez.”⁵⁹

3.3.7 ÇOK KULPLU

Seramik form üzerinde yatay, dikey olarak ikiden fazla kulp bulunabilir. Bu kulplar seramik kabın fonksiyonel olarak işlevini artırır. Aynı zamanda görünüş yönüyle de seramik kaba estetik değer kazandırır. Form üzerinde genel olarak simetrik bir şekilde yer alırlar.

RESİM 33: Kütü Hitit dönemi ağzı çap: 23 cm karnı çap: 28,7 cm yükseklik : 43,8 cm

“Geniş dışı kıvrık ağız kenarlı, ikisi yatay, ikisi de dikey olmak üzere dört kulplu düz dipli kırmızı boya astarlı, perdahlı.”⁶⁰

⁵⁸ Tahsin ÖZGÜÇ, (1988), A.g.k 13

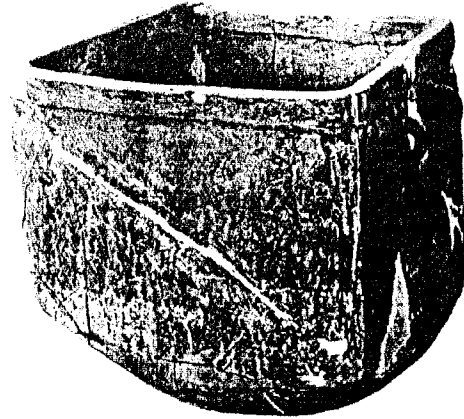
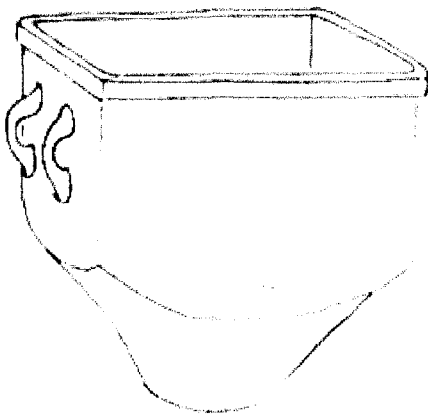
⁵⁹ Tahsin ÖZGÜÇ, (1988), A.g.k, 62

⁶⁰ H.Z.KOŞAY-M.AKOK (1966), A.g.k, 44

RESİM 34: Çömlek Hitit dönemi ağız çap: 27,3 cm gövde çap: 38 cm yükseklik : 36,7 cm

“Dışarı taşkın ağız kenarlı, boyundan gövde üstüne inen dört tane zarif kulplu, ikisi burma şeklindedir. Gövde üzerinde kulpların ortasında mütenazır ve iç içe dört oluk daireden müteşekkil kabartma motifi vardır; ayak uçları bir hayvan pençesi şeklindedir ve gövdeye bitişiktir. Dip tamamen, ağız kısmen kırık, kiremidi renk üzerine kırmızı astarlı, perdahlı.”⁶¹

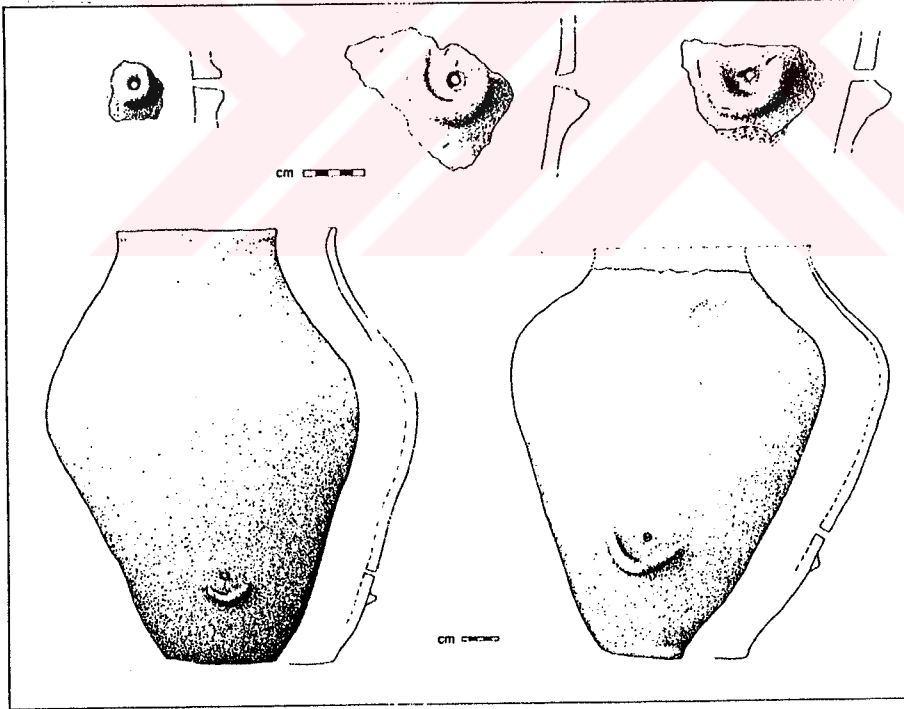

RESİM 35: Banyo Kabı Hitit Dönemi Ağız uz: 72 cm yükseklik: 75 cm

⁶¹ H.Z.KOŞAY-M.AKOK (1966), A.g.k, 43

3.4 KULPLU AKITACAKLI SERAMİK BİÇİMLER

“Kulplu akıtacaklı seramik kaplar genel olarak içlerindeki sıvıyı kontrollü bir şekilde kullanmayı amaçlar akıtacaklı ilk seramik kaplar süzme işlemini gerçekleştirme maksadıyla yapılmıştır. Kalkolitik çağda kullanılan akıtacaklı seramik kaplar sıvı bir maddenin çökeltisini toplamak için kullanılan kaplardır. Genişçe karınlı yüksek ve tipik olarak gövdenin üçte birlik alt kısmında pişirilmeden önce açılmış delikli ve bu deliğin altında bir akıtacağı olan testi biçiminde seramik kaptır. Süzgeçlerin çıkıntısı ile akıtacaklı testiler yerini süzgeçlere bırakmıştır. Kulplu akıtacaklı seramik kapların dikey kulplu, sepet kulplu ve kulplu yandan akıtacaklı gibi çeşitleri vardır.”⁶²

ŞEKİL 5: Akıtacaklı Testiler ve Parçalar

⁶² Arkeoloji ve Sanat (Kasım-Aralık, 1988), 28

3.4.1 DİKEY KULPLU AKITACAKLI

İçerisindeki sıvı maddeyi kontrollü biçimde boşaltmak için dikey kulp karşısına akıtacak yapılmıştır. Maşrapa, çaydanlık gibi kapların akıtacakları süzgeçli bir şekilde de olabilir.

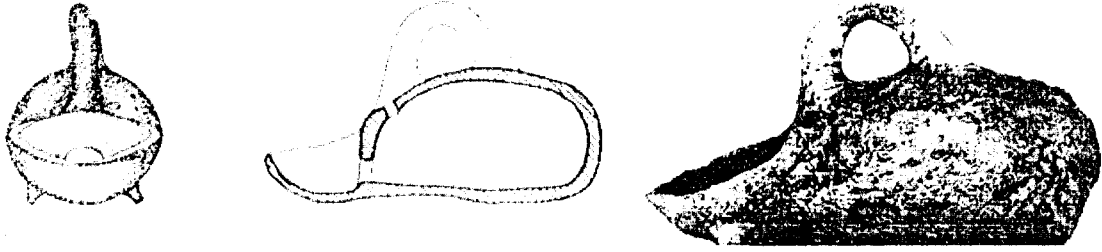
RESİM 36: Süzgeçli Çaydanlık Hitit Dönemi Karın gen: 15 cm Dip gen: 4 cm Yükseklik: 12 cm

“Keskin karınlı, halka dipli, kırmızı boyalı, kırık ve tamamlanmış.”⁶³

⁶³ H.Z.KOŞAY-M.AKOK (1973), A.g.k, 14

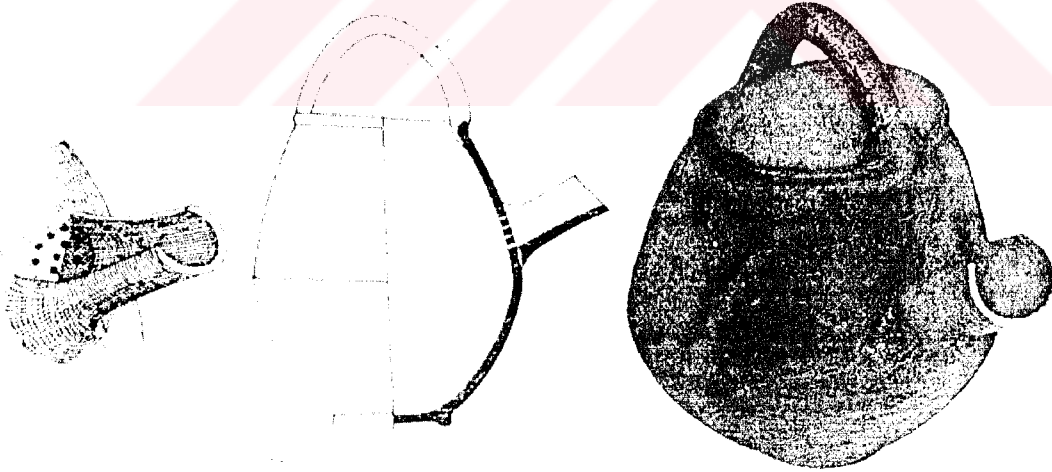
3.4.2 SEPET KULPLU AKITACAKLI

Sıvı maddenin taşıma esnasında kap içerisinden dışarıya sıçrama, dökülme gibi fonksiyonları en aza indirmek için sepet kulp şeklinde seramik kap üzerine kulp yapılmıştır. Sepet kulp ile akıtacak aynı doğrultudadır.

RESİM 37: Riton Hitit Dönemi uz: 17 cm yük: 10 cm

“Kahverengimsi, kırmızı, kaba hamurlu, nemli iken düzeltilmiş. Gövdesi silindir biçiminden. Dört ayak üstünde durmakta. Ağız fincan biçiminde. Sepet kulp ağız kenarını içki kabının sırtına bağlamakta kulpun yanında küçük askı deliği var.”⁶⁴

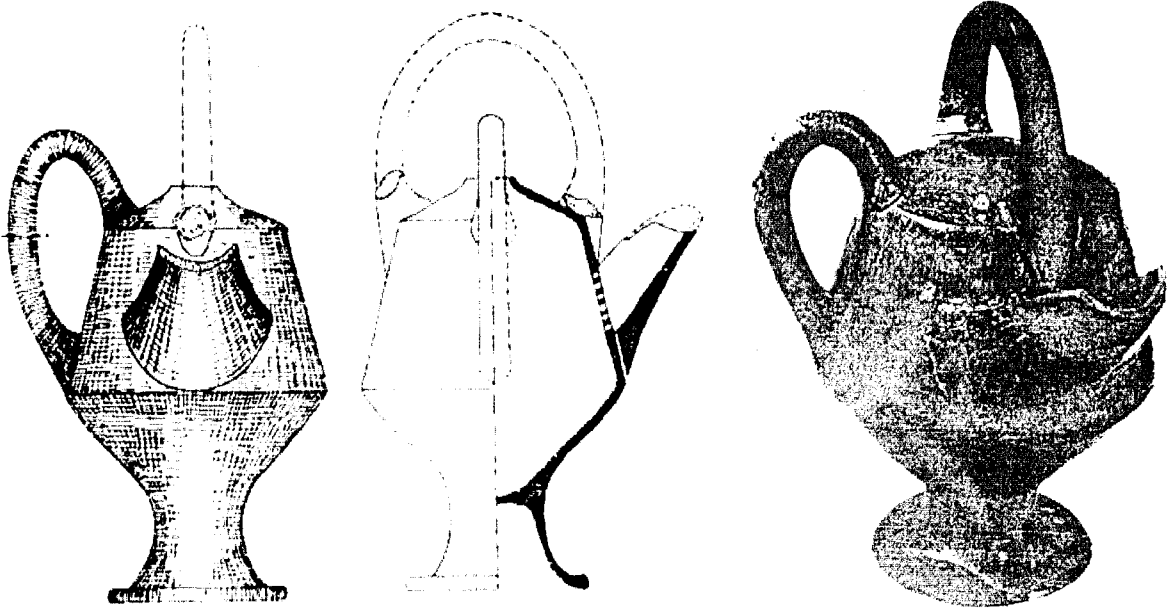

RESİM 38: Süzgeçli çaydanlık Hitit Dönemi gen: 24,7 cm yük: 22,6 cm

“Kahverengi astarlı, perdahlı, hafifçe keskin gövdeli. Halka dipli. Süzgeçli akıtacağı yuvarlak.”⁶⁵

⁶⁴ Tahsin ÖZGÜÇ, (1978), A.g.k, 26-27

⁶⁵ Tahsin ÖZGÜÇ, (1988), A.g.k, 12

RESİM 39: Süzgeçli çaydanlık Hitit Dönemi gen: 7,8 cm yük: 22,7 cm

“Kırmızı astarlı, parlak perdahlı, küçük, yuvarlak, ağzı kapalı kısmın ortasına açılmış. Kesik omuzlu. Kesik gövdeli. Süzgeçli akıtacağı geniş. Sepet kulpun kesiti yuvarlak. İkinci kulp omuzu gövdeye bağlar.”⁶⁶

⁶⁶ Tahsin ÖZGÜÇ, (1988), A.g.k,12

3.4.3 KULPLU YANDAN AKITACAKLI

Boşaltma işlemini gözlemek için akıtacak dikey kulpun yanına yapılmıştır. Sıvı maddeyi başka bir kaba boşaltırken ölçülü bir şekilde boşaltma işlemi tamamlanır. Örneğin cezve gibi

RESİM 40: Süzgeçli çaydanlık Hitit Dönemi gen: 12 cm yük: 13,5 cm

“Kahverengimsi, kırmızı astarlı, perdahlı, isli, yuvarlak dipli süzgeçli akıtacak kulpun yan tarafındadır.”⁶⁷

⁶⁷ Tahsin ÖZGÜÇ, (1978), A.g.k ,116

3.5 KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER

Akıtacağı gelişmiş olan emzik çeşitli seramik kapların üzerinde görülür. Uzun kısa ve dar emzik gibi çeşitleri vardır. Taşdığı işlev açısından emzik, tek bir fonksiyon taşımakla açıklanamaz. Örnek, olarak besin maddesi olan tereyağın eski çağlarda elde edilmişindeki akıtacak ve emziğin işlevsel yapısını verebiliriz.

“Hitit metinlerinde tereyağdan elde edilen sıvı yağdan önemle bahsedilir.”⁶⁸

“Tuzlanmış tereyağı zamanla bozulmasına neden olan maddelerden arıtılarak çok uzun süre bozulmadan kalabilen sıvı bir hale getirilir. Bu işlem esnasında tuzlanmış tereyağı yayvan bir kap içerisinde hafif ateş üzerinde ısıtılarak eritilir. Yağın bozulmasına neden olan albimünler yoğunluğuna göre bir kısmı köpük halinde yağın yüzeyine çıkar bir kısmı ise tuzlarla birlikte dibe çöker. Akıtacak ve emzik yardımıyla başka bir kaba kolayca boşaltılır.”⁶⁹

Akıtacak ve emziğin başka bir işlevini ele aldığımızda değişik durumlar ortaya çıkmaktadır.

“Eski çağlarda yapılmış olan yayık kabının omuz kısmında görülen delik gibi, yoğurttan tereyağı çıkarılması işlemi sırasında ortaya çıkan gaz basıncını arada bir boşaltmak için olup, bu tür kapların delik ve emzik aracılığıyla gaz basıncını boşalttıkları görülür.”⁷⁰

⁶⁸ Arkeoloji ve sanat , A.g.k 30

⁶⁹ Arkeoloji ve sanat , A.g.k 30

⁷⁰ Arkeoloji ve sanat , A.g.k 31

“Bugün doğuda sıvı yağ saklamak için çaydanlık biçimli kaplar kullanılmaktadır. Tunç ve demir çağlarında bu kapların şaşılacak derecede benzerleri vardır. Bu kaplardaki dar emzik geriye kalan yağın oksijen ve ışıkla temasını en aza indirger. İlk tunç çağında yan taraflarında uzun ince emziği olan çaydanlık biçimli kaplar çok yaygındır. Kalkolitik çağda da Anadolu’da rastladığımız ince emzikli küçük kaplar bu amaç için kullanılmış olabilir.”⁷¹

3.5.1 DİKEY KULPLU EMZİKLİ

Boşaltma işlemini rahat bir şekilde yapabilmek için form üzerinde emzik ve dikey kulp bulunur. Emzik ve kulp simetrik olduğu gibi asimetrik bir şekilde de görülür

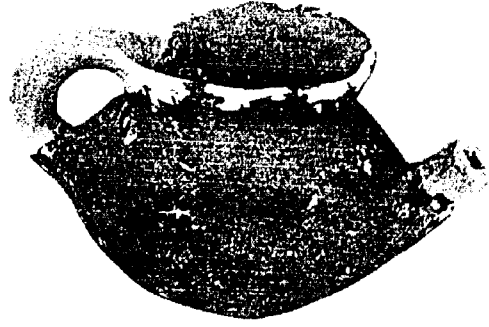
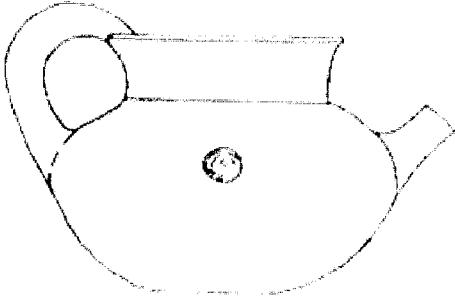

RESİM 41: Testi Kalkolitik Dönem kutru: 4,5 cm yük: 6,7 cm

“Siyah cilalı ve çizgi tezyinatlı kalkolitik devri testilerinden. Emziği kırık deve boyunlu altı durabilecek kadar düzdür. Emzik yerinde kulp altına kadar her iki tarafında çizgiler vardır.”⁷²

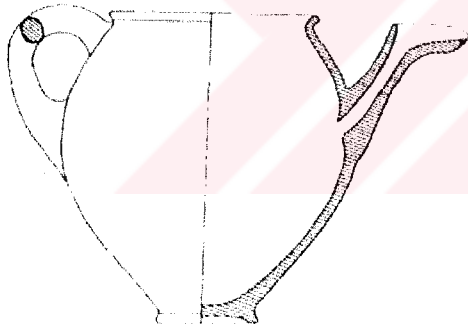
⁷¹ Arkeoloji ve sanat , A.g.k 31

⁷² Türk Tarih Arkeologya ve Etnografya Dergisi ,A,g,k, 48

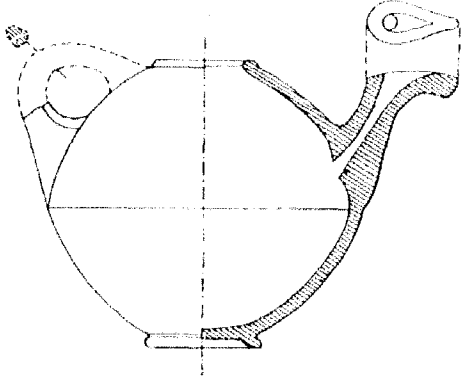
RESİM 42: Maşrapa Tunç Çağı Ağız gen: 8,3 cm Gövde gen: 13 cm yüksek: 9,5

“Tek kulplu emzikli iki yanında memecik var. Kısa boyunlu, düz dipli, kahverengi onarılmış.”⁷³

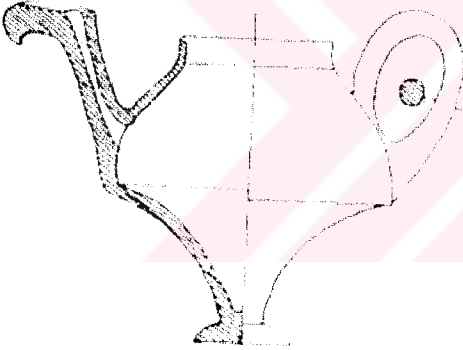
RESİM 43: Çaydanlık Asur ticaret kolonileri

⁷³ H.Z. KOŞAY -MAKOK (1973)A.g.k. 40

RESİM 44: Çaydanlık Hitit Dönemi gen: 18 cm yük: 17,8 cm

“Kırmızımsı kahverengi astarlı, perdahlı”⁷⁴

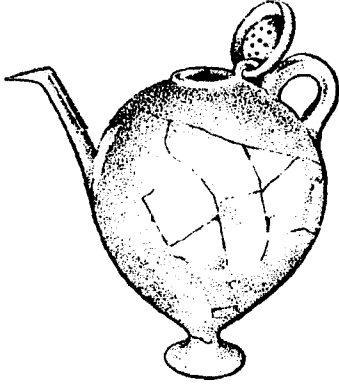

RESİM 45: Testi Hitit Dönem

“Çaydanlığı andıran testi emziği kuş gagası şeklinde. Yüksek ayaklı düz kaideli deve tüyü renginde astarlı.”⁷⁵

⁷⁴ Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k. 34

⁷⁵ H.Z. KOŞAY -M.AKOK 1966)A.g.k. 37

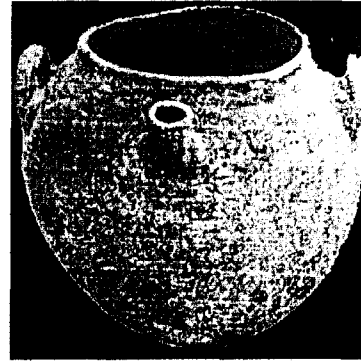
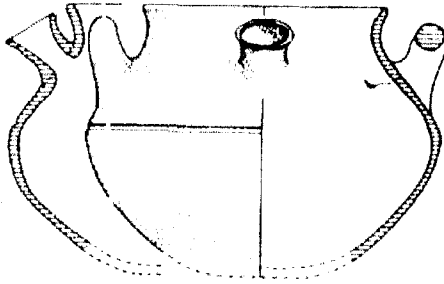

RESİM 46: İbrik Hitit Dönem

“Kanış ibriklerinin ağızları yuvarlak ve yüksekçedir. Süzgeçli kapağı küçük kulpa bağlıdır. Açık kırmızı astarlı, parlak perdahlı, gövde armut şeklinde, disk dipli.”⁷⁶

3.5.2 ÇİFT YATAY KULPLU EMZİKLİ

Kaldırma işlemini iki el ile birlikte yapabilmek için form üzerinde iki adet simetrik yatay kulp vardır. İçerisindeki sıvıyı ölçülü bir şekilde boşaltmak için form üzerine emzik konulmuştur.

RESİM 47: Çömlek Urartu uygarlığı

“Simetrik iki yatay kulp ve ağıza yakın emzik vardır.”⁷⁷

⁷⁶ Tahsin ÖZGÜÇ (1978) A.g.k. 24

⁷⁷ Kazı Sonuçları Toplantısı, (V,1983),114

3.5.3 ÇİFT DİKEY KULPLU EMZİKLİ

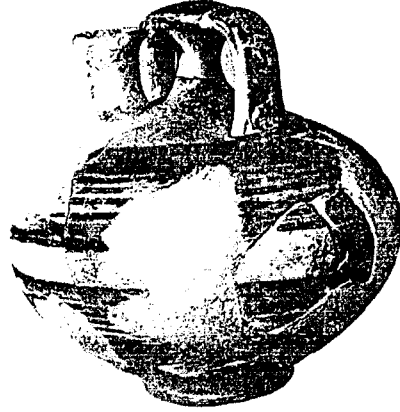
Gövde üzerinde karşılıklı veya yan yana kullanılmış dikey kulplar olabilir. Dikey kulp ve emzik fonksiyon açısından birlikte düşünülmüştür. Seramik kabın içerisindeki sıvı maddeyi kontrollü bir şekilde boşaltabilmek için çift dikey kulplar kullanılır.

RESİM 48: Çaydanlık Hitit Dönemi gen: 10,4 cm yük: 14 cm

“Siyah astarlı, çok parlak perdahlı, kısa boyunlu. Hemisferik gövdenin keskin kısmından aşağı içbükey hatlarla disk kaideye doğru daralmakta. İki dik kulp omuzu gövdenin keskin kısmına bağlamakta. Boyundan gövdenin keskin ve pedestalde birbirini paralel yivler uca doğru daralan emziği boru biçiminde.”⁷⁸

⁷⁸ Tahsin ÖZGÜÇ (1986) A.g.k. 51

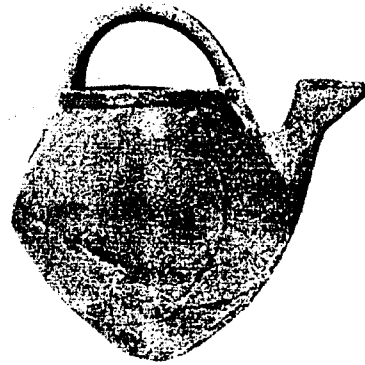
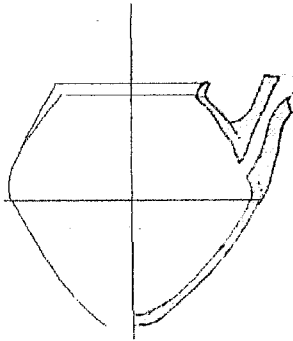

RESİM 49: Testi Hitit Dönemi gen: 11,2 cm yük: 11,7 cm

“Kırlı krem astarlı, gövde birbirine paralel kalın ve daha ince siyah ve kırmızı kahverengi şeritlerle en basit şekilde boyanmış. Yuvarlak gövdeli, halka dipli, gövdesi dibine kadar süslenmiş. Omuzu üstündeki emziğin aşağı ve yukarı kısmı kalın iki düzensiz şerit halinde boyalı, kulpları şerit şeklinde ve boynunun üstü kapalı düz kısmını, karşılıklı olarak, omuza bağlanmıştır”⁷⁹

3.5.4. SEPET KULPLU EMZİKLİ

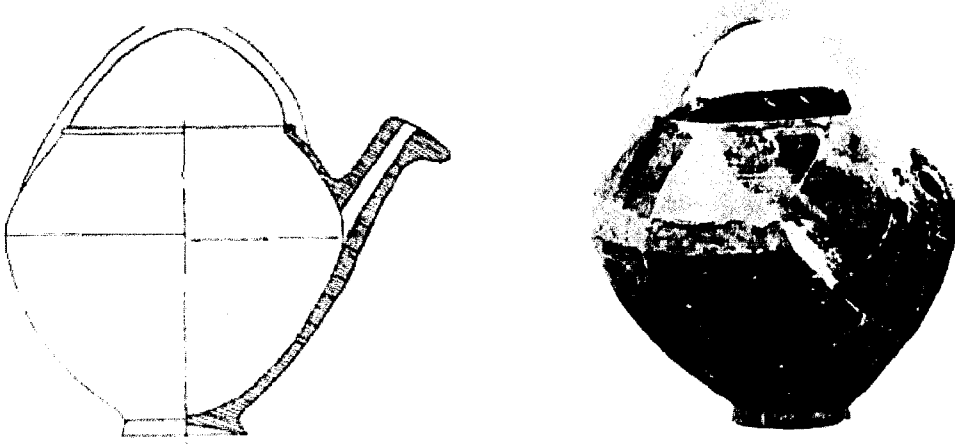
Taşıma sırasındaki içerisindeki sıvının dengesini sağlamak amacıyla olan sepet kulpun aynı zamanda bağlanarak askıda da durmasını kolaylaştırır. Seramik kap içerisindeki sıvıyı akıtmaya yarayan emzik vardır.

RESİM 50: Çaydanlık Hitit Dönemi gen: 14,7 cm yük: 14,7 cm

⁷⁹ Tahsin ÖZGÜÇ (1978) A.g.k. 120

“Koyu kırmızı astarlı, parlak perdahlı, sepet kulplu.”⁸⁰

RESİM 51: Çaydanlık Hitit Dönemi çap: 26 cm yük: 22,5 cm

“Üstten sepet biçimli kulplu, karın dirseğinden üst kısmı kırmızı astarlı, eksik olup alçı ile tamamlanmıştır.”⁸¹

RESİM 52: Çaydanlık Hitit Dönemi Çap: 25 cm yük: 14,2 cm

⁸⁰ Tahsin ÖZGÜÇ (1982) A.g.k. 34-35

⁸¹ H.Z. KOŞAY -M.AKOK (1966)A.g.k. 39

3.5.5. KULPLU EMZİĞİ KISA

Seramik kap üzerindeki kısa emzik, kabın içersindeki sıvı maddenin zaman olarak en kısa sürede ölçülü bir şekilde boşaltılmasını kulpla birlikte sağlanmaktadır.

“Kısa emzikli, keskin karınlı, sivrice dipli, yuvarlak kulplu kiremidi kırmızı renkte, perdahlı.”⁸²

RESİM 53: Çaydanlık Hitit Dönemi gövde çap: 18 cm yük: 14 cm

“Çok açık ağızlı, kısa emzikli, tek kulplu, yassı ve küçük ipli, açık deve tüy renkli, perdahsız ve cilasız, yapıştırılmıştır.”⁸³

⁸² H.Z. KOŞAY -M.AKOK 1966)A.g.k. 39

⁸³ H.Z. KOŞAY -M.AKOK 1966)A.g.k. 39

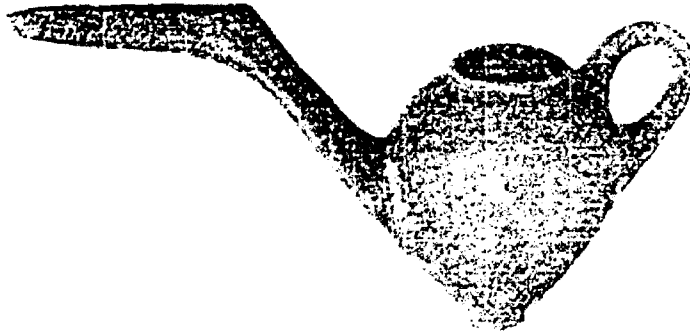
3.5.6 KUPLU EMZİĞİ UZUN

İçerisindeki sıvıyı kendi gövdesinden uzağa aktarmak için yapılmış olan uzun emzikli seramik kaplar kullanılmaktadır. Bu kaplar içlerindeki sıvıyı uzun emzik ve kulp aracılığıyla hassas bir şekilde boşaltılabilmektedir.

RESİM 54: Çaydanlık ibrik Hitit Dönemi

“İnce cidarlı, parlak astarlı, gövdesi keskin profilli, çok uzun emzikli, yüksek ayaklı.”⁸⁴

RESİM 55: Çaydanlık ibrik Hitit Dönemi gen: 8,3 cm yük: 13,4 cm

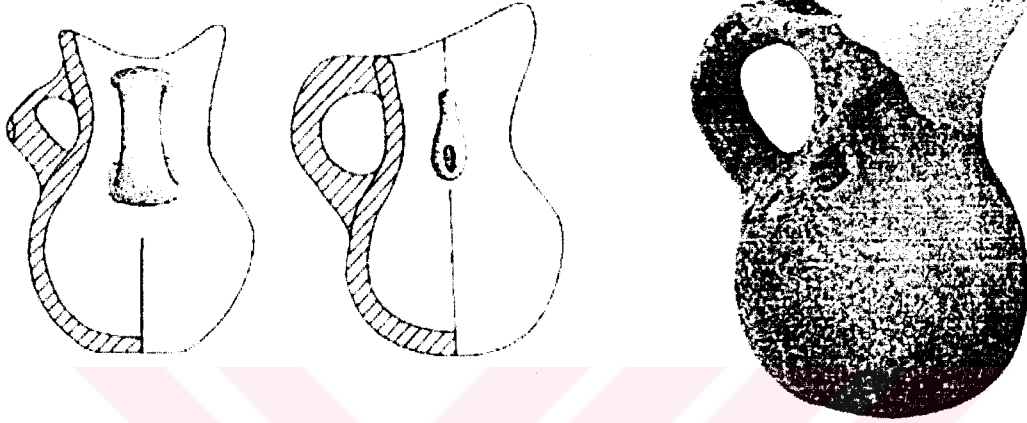
“Kırmızı astarlı, parlak perdahlı, yumurta gövdeli, küçük halka dipli, emziği çok uzun.”⁸⁵

⁸⁴ Tahsin ÖZGÜÇ (1999) A.g.k. 39

⁸⁵ Tahsin ÖZGÜÇ (1986) A.g.k. 51

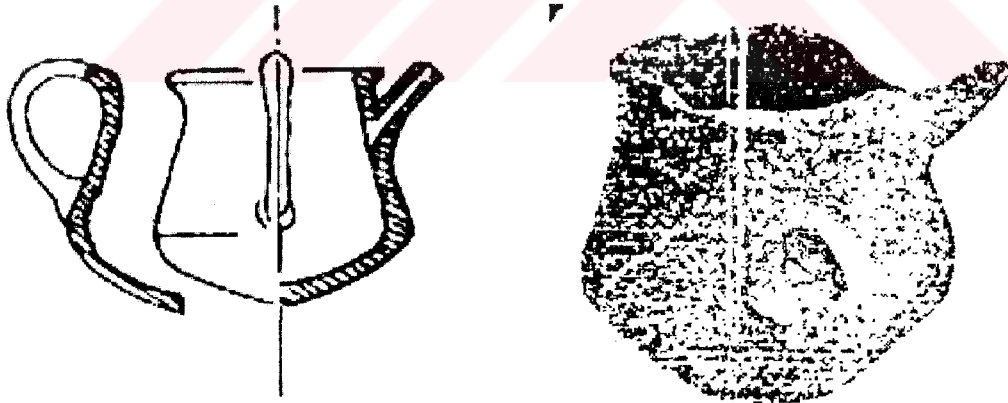
3.5.7 KULPLU EMZİĞİ YANDA

Kulplu seramik kaptan başka bir yere sıvı boşaltılırken emziğin yanda bulunması, boşaltma işlemi yapılırken daha net gözlemlemeye yardımcı olur.

RESİM 56:Testi tunç çağı: 13,9cm yük

“Kulplu, emziği yanda testi, gri kaba, dibi düzdür.”⁸⁶

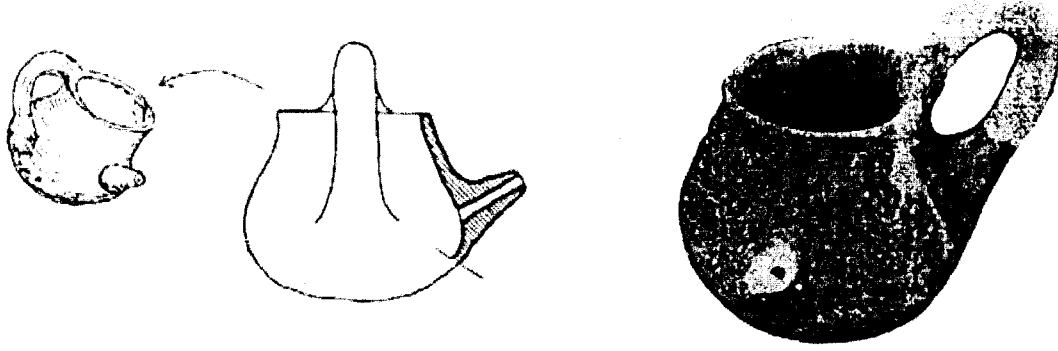

RESİM 57:Çaydanlık Hitit dönemi:Karin çap:8,1cm: 7,6cm yük

“Ağız kenarı dışa çıkık, kulpun yanında uca doğru sivrilen bir emziği var. Dibi sivri, astarsız, kulplu ve ağzının bir kısmı kırık.”⁸⁷

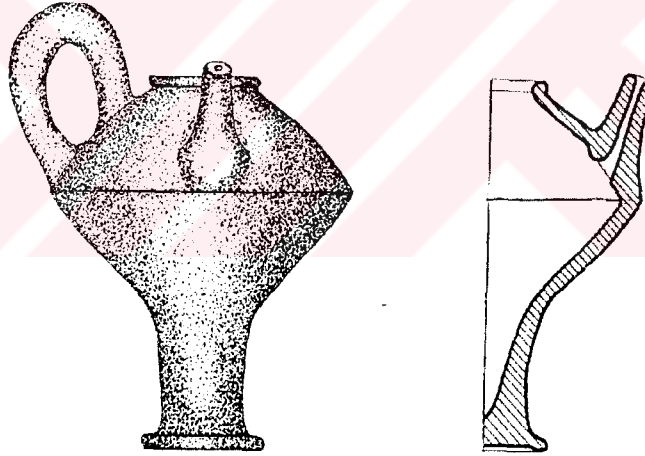
⁸⁶ Refik DURU (1996) A.g.k, 68-72

⁸⁷ H.Z. KOŞAY -M.AKOK 1966)A.g.k. 38

RESİM 58:Emzikli Maşrapa Hitit Dönemi:ağız gen:5cm:Karın en:8cm:Yük:7cm

“Emzikli maşrapa kulpu emziğin yanında, düz dipli, kırmızı boyalı, kırık ve tamamlanmış.”⁸⁸

RESİM 59:İbrik Hitit Dönemi:Gen:14cm:Yük:18,2cm

“Emziği kulpun yan tarafında, kiremit renginde, hamurlu, soluk kırmızı astarlı, perdahlı, küçük ve yuvarlak ağzının kenarı dıştan kalınlaştırılmış, yuvarlak omuzlu, keskin kenarlı, pedestal dipli, yüksek dik kulplu, kulpunun yan tarafındaki emziğin ucu kırılmış.”⁸⁹

⁸⁸ H.Z. KOŞAY -M.AKOK (1973)A.g.k. 14

⁸⁹ Kutlu EMRE ,A.g. k , 30-31-32

RESİM 60:İbrik Hitit Dönemi:Gen:15cm:Yük:14cm

“Kiremit renginde hamurlu, soluk kırmızı boya banyolu, keskin karınlı, omuzuna dik olarak bağlanan kulpunun yan tarafındaki emziğinin ucu noksan. Emziğin alt ucunun iki yanında birer yuvarlak düğmesi var.”⁹⁰

3.5.8.KULPU EMZİKLİ

Değişik bir tasarım yapılarak emzik, kulp şekline dönüştürülmüştür.

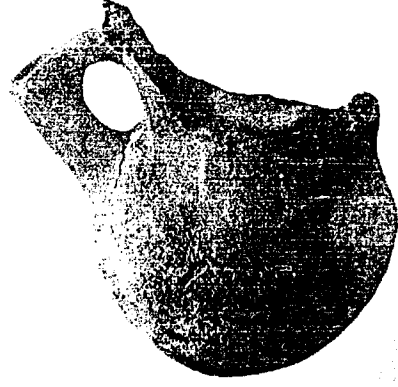

RESİM 61.Sürahi Testi Tunç Çağı:Yük.18,9cm

“Kulpu emzikli testi. Emziğin ucu ile ağız arasına bir köprü yapılarak kulp haline getirilmiştir. Dibi düzdür.”⁹¹

⁹⁰ Kutlu EMRE ,A.g.k , 30-31-32

⁹¹ Refik DURU A.g.k 68-72

RESİM 62:Sürahi Tunç Çağı:Yük:23,5cm

“Kulplu ve kulpu emzikli testi. Emziğin ucu ile ağız arasına bir köprü yapılarak kulp haline getirilmiştir ve bunun karşısına bir kulp daha eklenmiştir. Gri kahverengi.”⁹²

3.5.9.KULPLU EMZİĞİ FIGÜRLÜ

“Çaydanlık ibriklerinin emzik uçları,boğa-manda başı biçimindedir.”⁹³

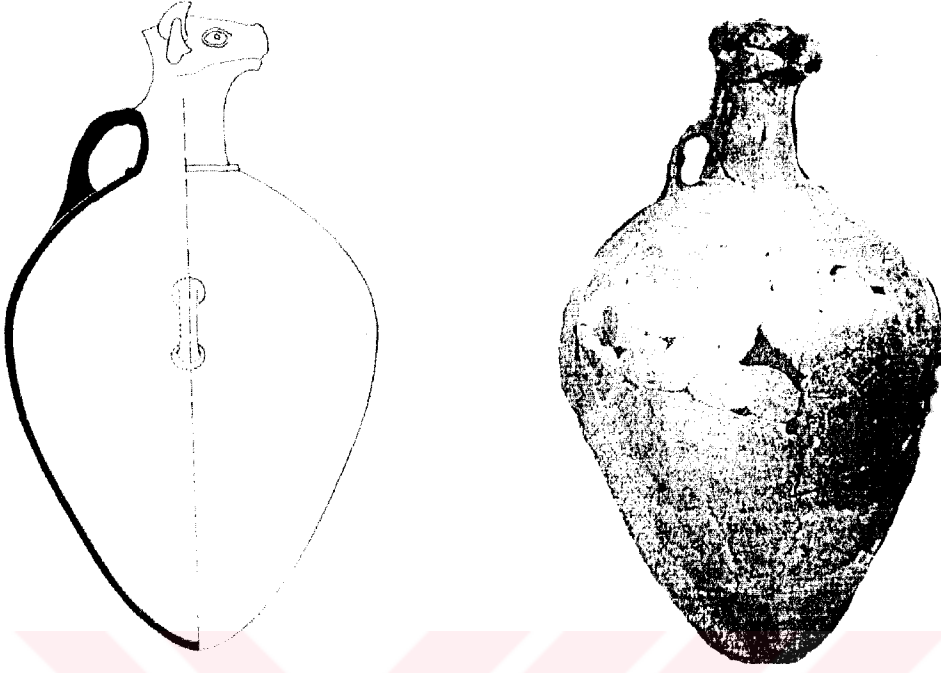
RESİM 63:Çaydanlık Assur Ticaret Kolonileri:Gen:18cm:Yük:22,3cm

“Siyah astarlı, perdahlı. Keskin gövdeli,halka dipli, silindir boynu kısa, omuzunda paralel iki düğmecik kulp, omuzlu gövdenin keskin kesimine bağlanmış emziği manda başı biçiminde.”⁹⁴

⁹² Refik DURU A.g.k 68-72

⁹³ Tahsin ÖZGÜÇ (1986) A.g.k. 54

⁹⁴ Tahsin ÖZGÜÇ (1986) A.g.k. 54

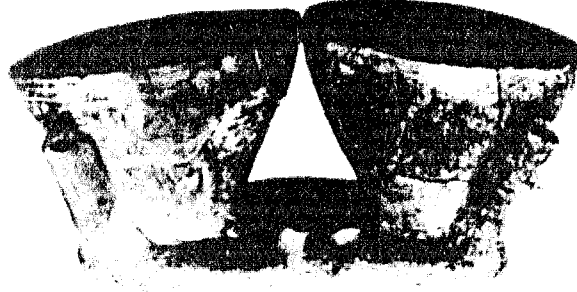
RESİM 64:Testi Hitit Dönemi : Gen : 56cm : yük:103 cm

“Kırmızı astarlı, perdahlı gaga boğa başı biçiminde, boğanın ağız testinin emziği, gözleri iri badem şeklinde, gözbebeği yuvarlak çukur halinde, kulakları kısa ve kaşık biçiminde,alını düz,yuvarlak iyi işlenmiş gövdeye bakınca boyun kısa ve ince ağız kenarını omuzu bağlayan kulpun kestiği üçgen gövde üstünde, simetrik iki kulp.”⁹⁵

⁹⁵ Tahsin ÖZGÜÇ (1988) A,g,k, 11

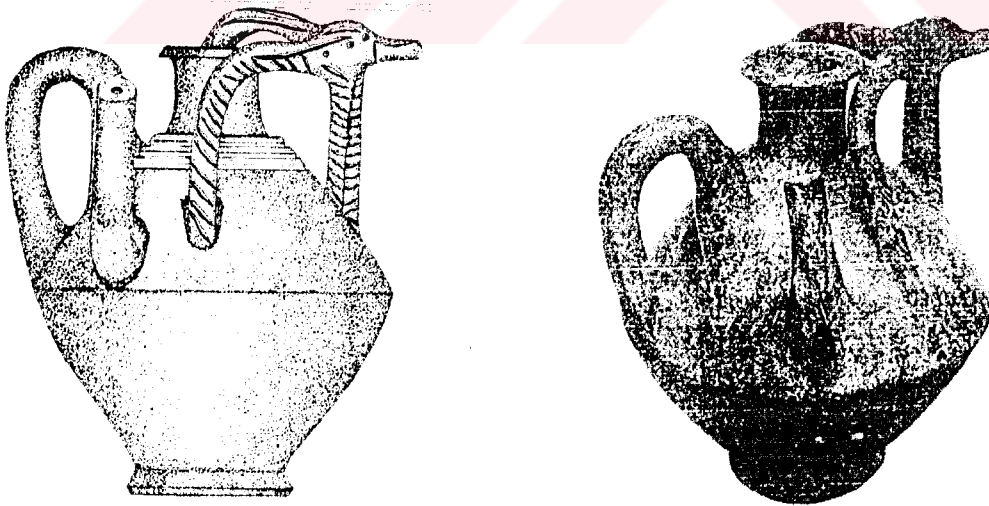
3.5.10 KULPLU ÇİFT EMZİKLİ

Aynı form üzerinde iki adet emzik vardır. Tasarım olarak değişik bir anlayışta yapılmıştır.

RESİM 65: Çift bardak Hitit Dönemi Gen : 19,5cm yük:9 cm

“Düz bir levhaya yapıştırılmış durumda yan yana iki bardak deva tüyü astarlı geniş ağızlı bardaklar dibe doğru daralmakta ikisininde düz levhaya ve gövdeye yapışmalarını sağlayan boru şeklinde birer emziği var. Bardakların üstünde durduğu ortak kasede de ve iki bardak arasında da bir kulp vardır.”⁹⁶

RESİM 66: İbrik Hitit Dönemi Gen : 18cm yük:21,6 cm

⁹⁶ Tahsin ÖZGÜÇ (1986) A.g.k. 53

“Kırmızı astarlı, parlak perdahlı, dıştan kalınlaştırılmış, ağız kenarlı, ince boyunlu, omuzu üç sıra yivli, oval kesitli, dik kulpu, omuzu karın keskinliğine bağlamış, halka dipli kulpun yan tarafındaki emziğinin ucu kırık kulpun karşısındaki ikinci emziği stilize antilop başı biçiminde, üzeri kúçük halka baskılarıyla bezeli, hayvanın diyagonal yivlerle süslü boynuzları geriye bükülerek ibriğin karın keskinliği üstüne bağlanmış.”⁹⁷

⁹⁷ Kutlu EMRE ,A.g.k , 30-31-32

3.6 LİBASYON SERAMİK KAPLARI

“Tanrılara içki sunmaya yarayan kaplar olup seramik libasyon kaplarıdır. Bunlardan tanrıların içtiği bildirilmekte ve bu suretle dini inançlara göre herhalde tanrı ile birleştiği düşünölmekteydi. Dini maksatlar için olduğu gibi bunların dışında günlük ihtiyaçlar içinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.”⁹⁸

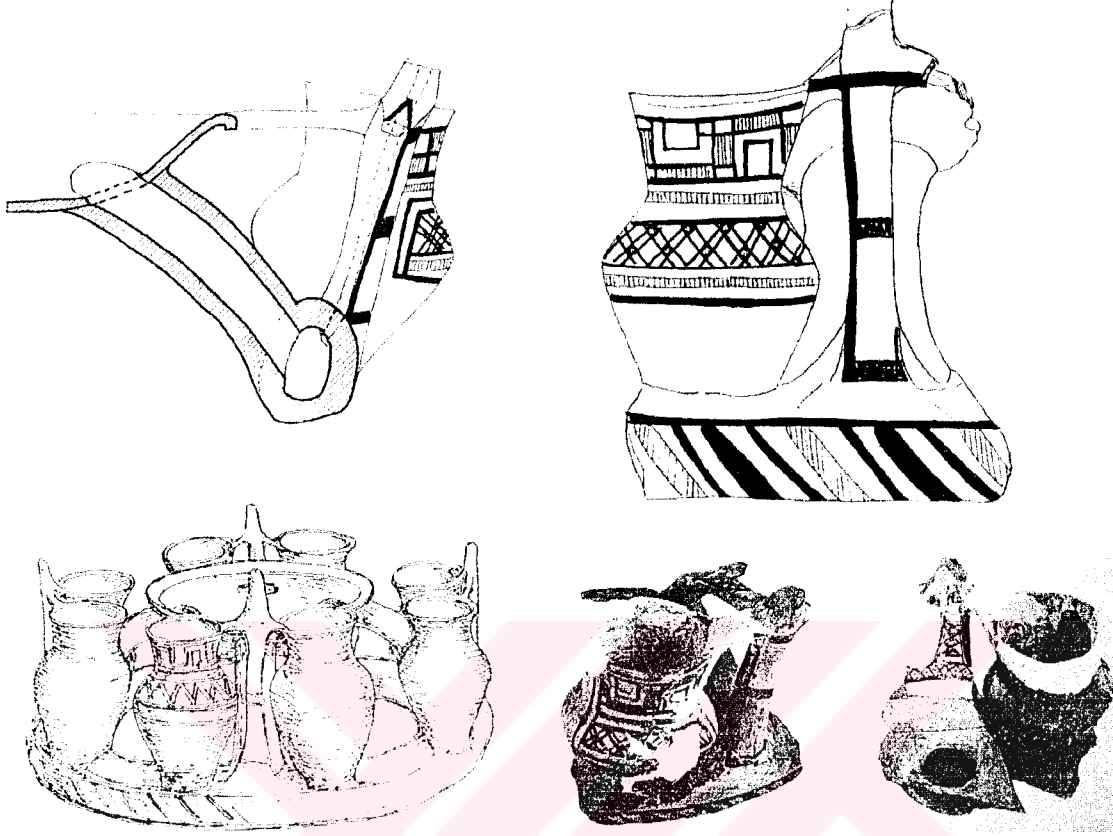

RESİM 67: Ağız Emzikli Çift Kulplu Kap Hitit Dönemi yük:16 cm

RESİM 68: Törensel İçki Kabı Hitit Dönemi yük:13,1 cm

⁹⁸ Belleten (sayı ,121-124,1967),514

RESİM 69:Dört emzikli kült kabı Frig Uygarlığı

“Kült kabı bir halkaya yan yana ve ikişer ikişer sekiz küçük fincan bağlanmıştır. Her iki fincanın arasında ortadaki çanağın dibine bağlı birer emzik vardır. Kült kabı dört emziklidir. Ayrıca dört kulp da çanağın dışarı taşkın ağız kenarını küçük fincanlara bağlamaktadır. Ortadaki çanakta her dört emziğin bağlandığı yerde içkinin fincanların oturduğu bileziğe akması için birer yuvarlak delik vardır. Fincanların, kulpların ve yere basan bileziğin açık kırmızı astarı koyu kırmızı ve kahverengi ile boyalıdır .Bu küçük kap hem çok geç, hem de dört emzikli olmasına rağmen, mana ve kullanışı bakımından eski Mezopotamya’ nın emzikli kült kaplarını hatırlatmaktadır. Kap bu şekli ile her an kullanılmaya her tarafa götürülmeye uygun değildir;çabuk kırılabilir. Çanağın ortasındaki deliklerden doldurulur ve yüksek emziklerden içilir. Bu aynı zamanda, bir nevi birleşik kap durumundadır. Bu özellikler onun kült kabı olduğunu açıkça göstermektedir.”⁹⁹

⁹⁹ Tahsin ÖZGÜÇ (1971) A.g.k. 28-29

4.BÖLÜM

4. GÜNÜMÜZE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER

TABLO 2: Günümüze Ait Kulpu-Emzikli Seramik Biçimleri

ÇÖMLEKÇİ SERAMİK ÜRÜNLERİ	ENDÜSTRİYEL SERAMİK ÜRÜNLERİ	SANATSAL SERAMİK ÜRÜNLERİ
Dikey Kulplu Emzikli	Dikey Kulplu Emzikli	Dikey Kulplu Emzikli
Çift Yatay Kulplu Emzikli	————	————
Sepet Kulplu Emzikli	Sepet Kulplu Emzikli	Sepet Kulplu Emzikli
Kulplu Emziği Kısa	Kulplu Emziği Kısa	Kulplu Emziği Kısa
Kulplu Emziği Uzun	Kulplu Emziği Uzun	Kulplu Emziği Uzun
————	————	Kulplu Emzikli
Kulplu Emziği Figürlü	Kulplu Emziği Figürlü	Kulplu Emziği Figürlü
————	Kulplu Çift Emzikli	Kulplu Çift Emzikli

4.1 ÇÖMLEKÇİ ÜRÜNLERİ

“İlk seramik ürünler çömlek olarak adlandırdığımız kap-kaçak türündeydi.

Bu çömlekler büyüklü küçüklü olup içlerinde yakılan ölülerin küllerinin saklandığı “urne”olarak adlandırılan küplerden su kaplarına ,kulplu çömleklere kadar çeşitli türlerde görülmektedir.”¹⁰⁰

¹⁰⁰ Ateş ARCASOY, Seramik Teknolojisi, 2

“Topraktan yapılan bu gibi eşyalar iki türdür. Biri topraktan yapıldıktan sonra yalnız gölgede kurutulan, diğeri topraktan yapıp gölgede kurutulduktan sonra pişirilen kap ve kaçaklardan ibarettir. Birinci kısımda yani gölgede kurutularak yapılan şeyler arasında, ev raflar, arı kovanları ve arı damları, evlerin dış manzaraları, ev kapıları etrafına konulan tezyinat gibi şeyler görülür. Pişirilerek yapılan kaplar arasında şu kapları ve çömlekler vardır.”¹⁰¹

Çömlekçi ürünlerinin yapımında tek bir kilden yararlanır.” Toprak elenir”. Elenmiş toprak ıslatılıp çamur haline getirilerek yoğrulur ve çamur tokmağıyla güzelce dövülerek halledilir. Kullanılacak hale getirilir.

Şekillendirme yöntemi elle serbest şekillendirmedir. Sonraları elle çevrilen torna kullanılmış ve ilerki zamanlarda yerini ayak tornasına bırakmıştır.

¹⁰¹ Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, (Sayı, 4,1940), 192

4.1.1 DİKEY KULPLU EMZİKLİ

Resim 70 testi-Çanakkale-yük:22cm çap:15cm

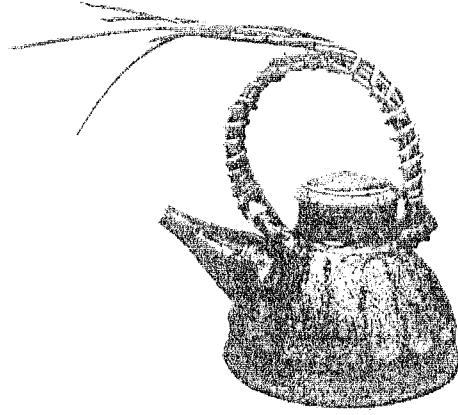
Resim 71 Mark Pharis-Amerika -Çaydanlık

4.1.2 ÇİFT YATAY KULPLU EMZİKLİ

Resim 73 Alfred Herring ve monica sttütgen-Almanya-Kap

4.1.3 SEPET KULPLU EMZİKLİ

RESİM 75 Schenkung Fester-Çaydanlık-yük: 11,5cm Keramik-Museum Berlin

4.1.4 KULPLU EMZİĞİ KISA

Resim 76 testi-Çanakkale-yük:30.5 cm ayak çap: 5cm

Resim 77 Tseng Ming-Nan Tayvan 1997 37*29*45 cm

4.1.5KULPLU EMZİĞİ UZUN

Resim79-Thomas Benirschre – İbrik – yük: 27 cm

4.2 ENDÜSTRİYEL SERAMİK ÜRÜNLERİ

“Teknolojik açıdan seramik sözcüğünün anlamı için, anorganik maddelerin dikkatlice hazırlanıp harmanlanması, biçimlendirilmesi ve kurutularak pişirilmesi yoluyla elde edilen ürünlerdir şeklinde bir tanım yapmakta mümkündür. Endüstriyel seramik ürünlerin, hammaddelerin harmanlanarak pişirilmesi yoluyla üretilmesi seramik mühendisliğine, tuğla, çimento aşındırıcılar, ısıya dayanıklı malzemeler, sofra eşyası, tüm cam ürünleri, tek kristaller, elektronik endüstrisinde kullanılan malzemeler gibi çeşitli seramik malzemelerin üretilmesi imkanını sağlar.”¹⁰²

Fayans, karoseramik, porselen eşya sıhhi tesisat ,Elektroporselen ve çiniler bu teknolojinin ürünleridir.

4.2.1 DİKEY KULPLU EMZİKLİ

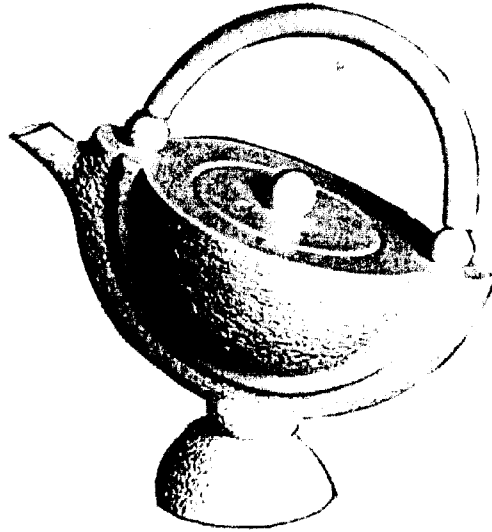
Resim 80 Marguerite Friedlaender –1930 Çaydanlık-Yük:12 cm

¹⁰² H.TANIŞAN-Z-METE, Seramik Teknolojisi ve Uygulaması, 1

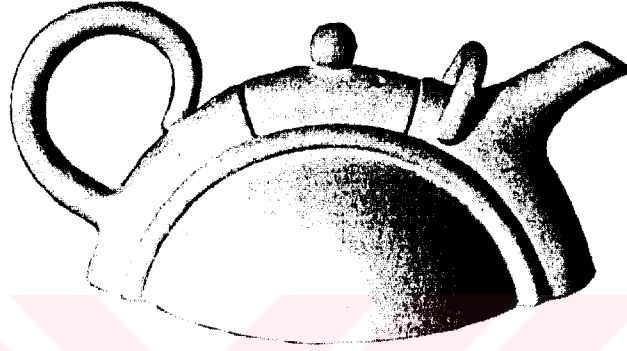
Resim 81 Rebecca Harvey-Çaydanlık-1994

4.2.2 SEPET KULPLU EMZİKLİ

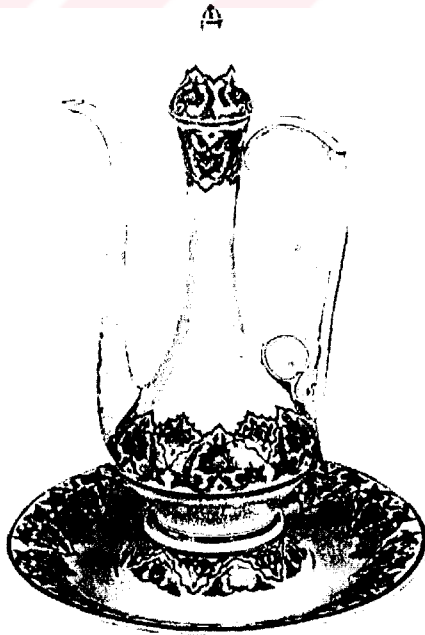
Resim 82 Margaret Armstrong- Çaydanlık

4.2.3 KULPLU EMZİĞİ KISA

Resim 83 Margaret Armstrong

4.2.4 KULPLU EMZİĞİ UZUN

Resim 84 İbrik-Leğen Yıldız çini porselen- yük:45 cm çap:20cm

4.2.5 KULPLU EMZİĞİ FİĞÜRLÜ

Resim 86 Çaydanlık yük:40cm foto:George Serray

Resim 87 Manny Geyer-Kap-1995

4.3. SANATSAL SERAMİK ÜRÜNLERİ

“Sanat, nesnel gerçekliğin insan bilincinde estetiksel imgeler halinde yansımalarıdır. Çünkü; insansal etkinlikle, eşdeyişle üretim süreciyle belirlenmiştir. Bundan ötürü de nesnel içeriğinden asla ayrılamaz. Kaldı ki içerik ve biçim bağımlı ulamlardır ve birbirlerinden ayrılamazlar. İçeriksiz biçim olmayacağı gibi biçimsiz içerik de olamaz. Sanatın bilimden farkı, bilimin nesnel gerçekliği soyut kavramlarla yansıtmasına karşı sanatın somut sanat ürünleriyle yansıtmasıdır. Sanat, insanlarla nesnel gerçekliğin arasındaki estetik ilişkidir. Nesnel gerçeklik sanatçıda estetik biçimlerde yansır. Bu demektir ki sanat, insansal pratiğe, topluma ve toplumsal yaşama sıkıca bağlıdır. Sanatta öz ve biçim, ulusallık ve evrensellik, soyutla somut duyusalla düşünsel, iç içedir ve birbirinden ayrılamaz. Sanatçının bütün bu diyalektik karşıtlıkları örgensel bir bütünlüğe kavuşturma tarzı, içinde yaşadığı tarihsel dönemin ve koşulların oluşturduğu dünya görüşüne bağlıdır.”¹⁰³

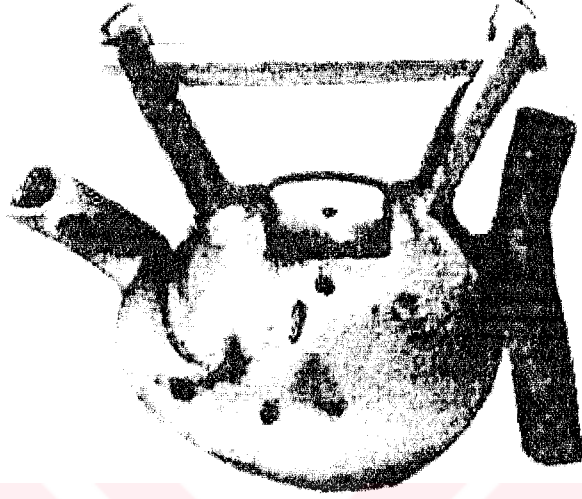
4.3.1 DİKEY KULPLU EMZİKLI

Resim 88 Longton Hall-Lahana Yapraklı Çaydanlık-yük: 10cm

¹⁰³ Orhan HANÇERLİOĞLU, Felsefe Sözlüğü, 364

4.3.2 SEPET KULPLU EMZİKLİ

Resim 89 Monika Diamantopabu-Çaydanlık

4.3.3 KULPLU EMZİĞİ KISA

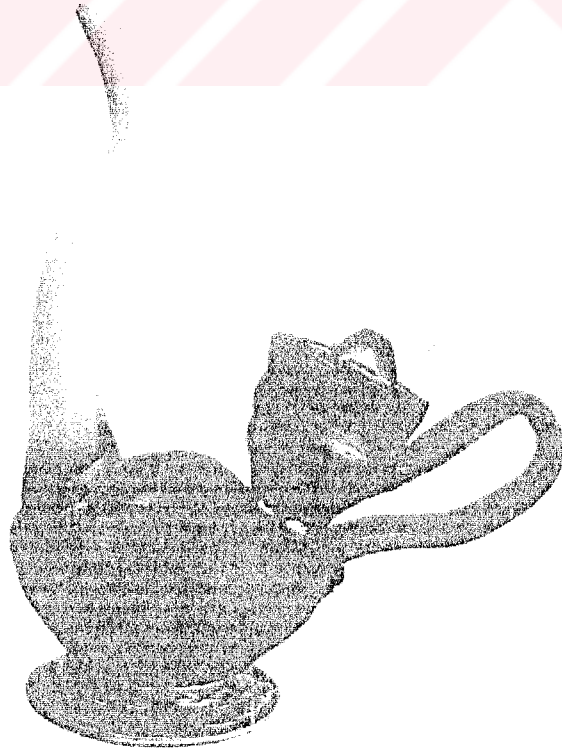

Resim 90 Çaydanlık-yük: 14cm-Foto:John White

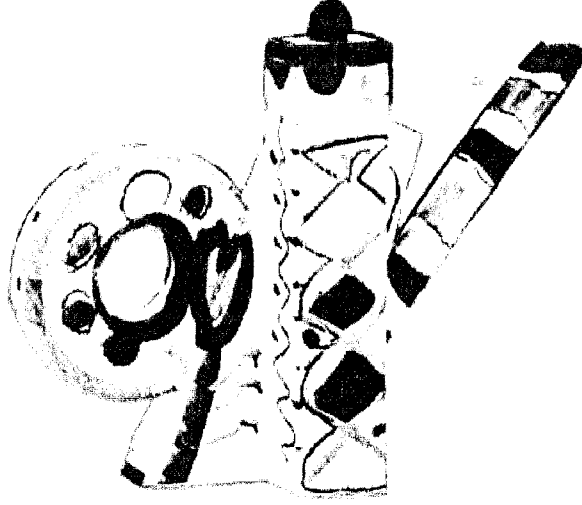
4.3.4 KULPLU EMZİĞİ UZUN

Resim 91 Joe Molinaro-Çaydanlık-31x28x17cm

Resim 92 Julia Glass-Çaydanlık

Resim 93 Jerzy Jarmolowicz-İbrik

4.3.5 KULPU EMZİKLİ

Resim 94 Barbara Tipton-1994-Çaydanlık

4.3.6 KULPLU EMZİKLİ FİGÜRLÜ

Resim 95 Çaydanlık-1983-İtalya

Resim 96 Çaydanlık-1984-America

4.3.7 KULPLU ÇİFT EMZİKLİ

Resim 97 Angus Suttie-Kap-1989-38,5x35x18,5cm

5.BÖLÜM

5.HİTİT DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

5.1 HİTİT DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ ÇÖMLEKÇİ ÜRÜNLERİ 5.1.1 DİKEY KULPLU EMZİKLİ

Resim 45

Resim 71 Gus Mableson-Çaydanlık-İrlanda

Hitit döneminde yapılmış olan dikey kulplu emzikli seramik biçim ile benzer özellikler gösteren günümüz formuna baktığımızda bazı ortak taraflarının olduğu ortaya çıkmıştır.

Gövde üzerinde geniş bir ağız vardır. Gövde büyüklükleri ortalama aynıdır. Gövdeyi kaldırmak için gövde üzerine dikey kulp yapılmıştır. Dikey kulp karşısına emzik konulmuştur. Emzik ağzının yüksekliği gövdenin yüksekliği ile aynı seviyededir. Gövde içerisindeki sıvıyı muhafaza edebilmek için emzik yüksekliği ile gövde yüksekliği aynıdır. Emzik aracılığıyla kap içerisindeki sıvı boşaltılmaktadır.

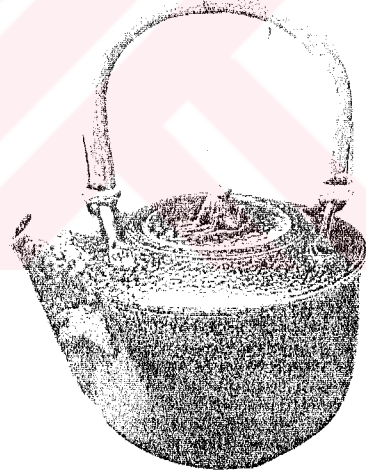
Hitit döneminde yapılan biçimler sadece kilden üretilmişlerdir. Kil şekillendirilmiş ve bazıları perdahlanmıştır. Günümüzde üretilen dikey kulplu seramik biçimleri üzerinde sır görülmektedir.

Kullanım yönüyle incelediğimizde Hitit dönemi dikey kulplu emzikli biçimlerin farklı amaçlarla kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Bulunduğu dönem içerisindeki kullanım şekillerinin günümüz dikey kulplu emzikli biçimlerle aynı amaç doğrultusunda olmadığı görülmektedir. Hitit dönemindeki yaşam biçimi doğaya bağlı bir yapıdadır. O dönem insanları tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlar, ihtiyaçlarını giderebilmek için de farklı tasarımlar ortaya koymuşlardır. O dönemde kullanılan dikey kulplu emzikli biçimler günümüzdeki isminden de anlaşılacağı gibi çaydanlık olarak kullanılmamıştır. O dönem insanları tereyağını sallamak amacı ile emzikli biçimleri kullanmışlardır.

5.1.2 SEPET KULPLU EMZİKLİ

Resim 51

Resim74 Johannes Makolies-1993-Çaydanlık

Taşıma işlemini rahat bir şekilde yapabilmek için gövdenin ağız kısmının üzerine ters “u”biçiminde kulp yerleştirilmiştir. Bu kulpa günümüz ismiyle sepet kulp denilmektedir.

Kap içerisindeki boşaltma işlemini yapabilmek için sepet kulpun yönünde gövde üzerine emzik konulmuştur. Günümüzde seramik formüllerinde de sepet kulplu biçimleri görüyoruz. Sepet kulplu emzikli kabın içerisindeki sıvı madde kaldırma işlemi yapılırken dengeli bir şekilde muhafaza sağlamak için düşünülmüştür. Günümüzde üretilen sepet kulplu seramik biçimleri de Hitit dönemi üretimine göre daha zengin malzemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Kilden üretilmiş olan Hitit dönemi kaplarının yanında günümüzde üretilen sepet kulplu emzikli formların değişik kil ve sırlardan oluşmuş olduğunu görmekteyiz.

Hitit döneminde yapılmış olan sepet kulplu seramikle biçimlerin kulpun şeklinden yararlanarak asma gibi işlemlerde kullanılmışlardır. Örneğin; ateş üzerinde asılarak seramik kabın sıcaklığım korumuştur. Günümüz sepet kulplu biçimlerinde kulplar ateşe dayanıklı olmayan malzemelerden yapılmaktadır.

Hitit döneminde kullanılmış olan sepet kulplu emzikli kaplar günümüzde daha çok görselliği ile ön plana çıkmaktadır.

5.1.3 KULPLU EMZİĞİ KISA

Resim 52

Resim 78 Alfred Herring-Monica Stütgen-Çaydanlık

Hitit döneminde kullanılmış olan, kulplu emziği kısa biçimleri görebiliriz. genel olarak baktığımızda geniş ağızlı bir gövde bulunmaktadır. Bu gövde üzerine kısa bir emzik yerleştirilmiştir. Günümüzdeki kulplu kısa emzikli biçimlerin Hitit dönemine göre işçilik açısından daha iyi oldukları görülmektedir. Günümüz kulplu, kısa emzikli kaplarda kulplar daha iyi yapılmıştır. kullanılan malzeme açısından da Hitit dönemine göre zengindir.

Kulplu , kısa emzikli kap içerisindeki sıvı madde boşaltılırken emziğin kısa olmasından ötürü zaman olarak çabuk boşaltma yapılabilmektedir. Aynı şekilde boşaltma işlemi de çabuk bir şekilde durdurabiliriz. Hitit döneminde kullanılmış olan bu kapların günümüzdeki yakın örnekleri kısa emzikli çaydanlıklardır.

5.1.4 KULPLU EMZİĞİ UZUN

Resim 54

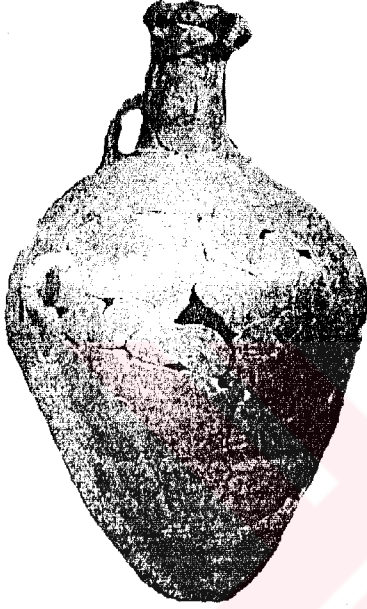
Resim 101 Thomas Benirschre-Çaydanlık-Yük: 26cm

Günümüz seramik formları arasında ibrik olarak adlandırılan kulplu , emziği uzun seramik biçimleri görebiliriz. Hitit döneminde pek çok şekilde örneklerin gördüğümüz kulplu , emziği uzun biçimler vardır. Yatay gövde üzerine uzun bir şekilde yapışmış olan emzik, gövde ile emziğin ağzı arasında bir mesafe oluşturmaktadır. Boşaltma işlemi sırasında gövde daha uzakta akıtma işlemi yapılmaktadır.

Günümüzde ibrik olarak adlandırdığımız bu kaplar kullanılmışlardır. Emziğin uzun bir şekilde olması akıtma işlemini hassas bir şekilde yapabilmeyi sağlamaktadır. Fonksiyon olarak emzik ile el arasında denge kontrolü rahat bir şekilde yapılabilmektedir. Hitit döneminde yapılmış olan kulplu emziği uzun seramik biçimlerde daha çok çaydanlık biçimindedir. Yuvarlak bir gövde dikey bir kulp ve uzun emzik bulunmaktadır. Günümüzdeki kulplu uzun emzikli biçimler ise daha çok yüksek silindir şeklinde bir gövde bulunmaktadır. Aynı

şekilde gövdenin yüksekliğine göre emzik yukarıya doğru yükseltilmiştir. Kulpu da gövdeye dikey olarak yapılmıştır.

5.1.5 KULPLU EMZİĞİ FIGÜRLÜ

Resim 64

Resim 102 At Başlı Testi-Çanakkale-Yük: 40cm-Çap: 23cm

Hitit dönemi seramik biçimlerinde kulplu emziği figürlü kaplarda görülmektedir. Bunlar dekoratif amaçlı kaplardır. Günümüz seramik figürlerinde de kulplu emziği çalışmalar bulunmaktadır. Hitit döneminde ve günümüzdeki seramik biçimlerin emziklerinde genelde hayvan figürleri çalışılmıştır. Hitit döneminde yapılmış olan emziklerdeki hayvan figürleri boğa biçimindedir. Boğa, gücü temsil etmektedir. Günümüz hayvansı figürleri ise değişik çeşitlidir. Hayvan biçimlerinde görünmektedir. At başı ,ördek başı ve balık başı biçiminde olan çalışmalar gibi amaç olarak ise Hitit dönemi günümüz kulplu emziği figürlü çalışmalardan ayrılır. Çünkü Hitit döneminde oluşturulan kulplu emziği figürlü bazı çalışmalar tanrısal inançlar doğrultusunda yapılmıştır.

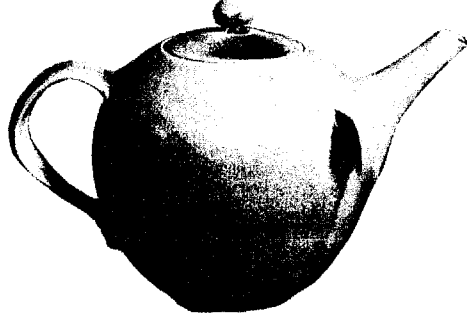
Günümüzde üretilen ayrı özellikteki çalışmalar ise dekoratif yönlüdür.

5.2.HİTİT DÖNEMİ VE GÜNÜMÜZ ENDÜSTRİYEL SERAMİK ÜRÜNLERİ

5.2.1.DİKEY KULPLU EMZİKLİ

Resim 44

Resim 98 Davit Lloyd-Jones-Çaydanlık-Yük: 12cm-1990

Günümüzde üretilen dikey kulplu emzikli seramik biçimler Hitit döneminde üretilmiş olan özellikteki biçimlerden üretim tekniği ve şekil olarak ayrılır. Teknolojinin gelişmesiyle her alanda olduğu gibi seramik alanında da büyük gelişmeler olmuştur. Seramik malzemenin çok iyi analiz edilmesi ve makinelerin kullanılması endüstriyel seramiği çok iyi noktalara getirmiştir. Üretim şekli daha önce bilimsel ağırlıklıdır. Hitit döneminde yaşayan insanların buldukları şartlar doğrultusunda üretim yaptıkları ve ihtiyaçlarını gidermeyi amaçladıkları görülür. Hitit döneminde yapılmış olan dikey kulplu emzikli seramik biçimin malzemesi kül,dür günümüzde seramik çamurlarında üretildiği görülür. Aksini ve porselen çamurları gibi Burada Hitit döneminde seramiğin pişirilmesi günümüzdeki pişirme şekilleri gibi pek fazla çeşitlilik göstermemektedir. Günümüzde pişirme teknoloji çok gelişmiştir. Periyodik şekilde çalışan fırınlar veya kontimi çalışan fırınlar bulunmaktadır. Hitit döneminde ise sadece ateşle ısınan fırınlar vardır. Sırlar, günümüzde de üretilen dikey kulplu emzikli formların genelde ayrılmaz bir parçası olmuştur. Sır teknolojisi gelişmiştir. Hitit döneminde böyle bir teknolojiyle gelişme olmamıştır.

Tasarım yönüyle günümüz ve Hitit dönemi dikey kulplu emzikli seramik biçimi karşılaştırdığımızda günümüz tasarımları soru cevap şeklinde düşünceyle tasarlanmışlardır. Hitit döneminde yaşayan insanlar ise daha çok ihtiyaçlarını giderirken ortaya çıkan sorunlardan kaynaklardan sebepler doğrultusunda tasarım yapmışlardır. Günümüzde kullanılan dikey kulplu emzikli biçim genel olarak çay demlemekte kullanılmaktadır. Hitit döneminde ise yaşam biçimlerine bağlı olarak kandil gibi, saklama kabı gibi yönleri ile kullanılmışlardır.

5.2.2 SEPET KULPLU EMZİKLİ

Resim 50

Resim 99 Gustav Weidanz-1922-Çaydanlık-Yük: 14cm

Hitit dönemi seramik biçimleri arasında gördüğümüz sepet kulplu seramik biçimleri günümüzde de görüyoruz. Günümüz sepet kulplu biçimini daha çok tasarımı üzerinde çalışılmış form olarak görebiliriz. Hitit döneminin sepet kulplu biçiminde gövde üzerinde geniş bir ağız ve üzerinde ters “u” şeklinde bir kulp vardır. Kulp yönünde emzik bulunur. Günümüz biçiminin de görüyoruz ki gövdenin üzeri kapalı kulp emziğe bağlanmış, kulpun diğer ucunda ise gövdeye açılan kapaklı bir ağız vardır. Günümüz formu endüstriyel seramik ürünüdür. Çamuru , sıı ve pişirilmesi teknolojik bir şekilde yapılmıştır.

Kullanım olarak baktığımızda, Hitit dönemi sepet kulplu emzikli seramik biçimi daha çok kullanım amaçlı olarak yapılmıştır. İnsanların o dönemde pek çok ihtiyaçları vardı ve onları gidermek için uğraş sarf ediyorlardı.

5.2.3 KULPLU EMZİĞİ KISA

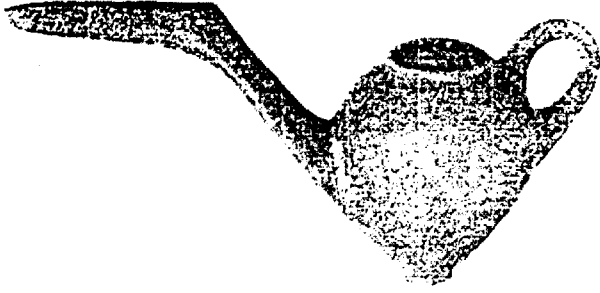
Resim 53

Resim 100 Peter Dolacinski-Çaydanlık-Yük: 14cm

Kulplu emziği kısa seramik biçimleri Hitit döneminde ve günümüzde de bulunmaktadır. Geniş bir gövde ve geniş bir ağız bulunan Hitit dönemi seramik biçiminde kısa bir emzik bulunmaktadır. Kullanılan malzeme kül,dür. Kaba bir işçiliği vardır. Günümüz kulplu emziği kısa seramik biçimine baktığımızda küre şeklinde bir gövde,gövde üzerinde taban genişliğinden biraz küçük ağız ve kapak vardır. Kulpun yönünde kısa bir emzik konulmuştur. Üretildiği malzemeyi incelediğimizde Hitit dönemi formu külden üretilmiş, günümüz formu ise vitra çamuru ile üretilmiştir. Ayrıca günümüz biçimi üzerinde sır vardır. Kullanım olarak değerlendirdiğimizde fonksiyonu küçük bir alanda gerçekleştirebilmektedirler. Hitit dönemi ve günümüz biçiminin doğal olarak kullanım amaçları farklıdır. Hitit döneminde kullanılan bu gibi kaplar ölçü kabı olarak kullanılmışlardır.

5.2.4 KULPLU EMZİĞİ UZUN

Resim 55

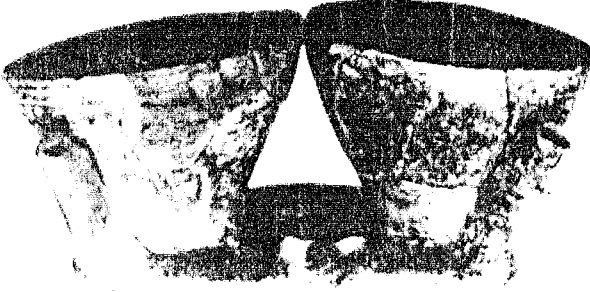
Resim 85 Linda Arbuckle-Çaydanlık-34x24x13cm

Hitit dönemi kulplu emziği uzun biçimin gövdesi üzerinde geniş bir ağız bulunmakta ve gövdenin oturduğu dip kısmı ağza göre dardır. Günümüz biçiminde ise ağız kısmı küçük, dip kısmı geniştir. Hitit dönemi biçiminin emziği gövdeden uzaklaşmaktadır. Günümüz formunda ise gövdeye dik olarak yükseltilmiş ve uzun bir şekil almıştır. Aynı şekilde Hitit dönemi biçiminin gövdesinin yuvarlak olmasından ötürü kulpta buna göre dikey bir şekilde yapılmış yuvarlak ve kısa bir şekil almıştır. Günümüzdeki örneğinde ise gövde silindirik şeklinde yapıldığı için kulpta gövdeye göre uzatılmış ve dikey kulptur.

Kullanılan malzeme günümüz teknolojisi ürünü olan porselen çamuru olup sırlanmıştır. Üzerinde süsleme vardır. Hitit dönemi çalışması olan kulplu emziği uzun çaydanlık biçimindeki kap ise kil,den yapılmış ve perdahlanmıştır. Günümüz biçiminde boyun bulunmakta ve gövdenin ağız kapaklıdır. Hitit dönemindeki form da boyun yoktur ve gövdenin ağız kapaksızdır.

Hitit dönemimdeki yapılmış olan kulplu emziği uzun kap yüksekliği ve emziğin gövdeden uzak olmasından ötürü içerisindeki sıvıyı gövdesinden uzakta bir yere boşaltabilmektedir. Günümüz kabında gövdenin yüksekliği ve emziğin bu gövdeye göre paralel uzatılması kullanırken içindeki sıvı maddeyi yüksekten boşaltmayı amaçlar.

5.2.5. KULPLU ÇİFT EMZİKLİ

Resim 65

Resim 103 John Rohlfiing-1997-66x63,5x33cm

Hitit döneminde değişik bir düşünce ile yapılmış kulplu çift emzikli kapları görmekteyiz .

İki aynı özellikteki kap tek bir halde üzerine yerleştirilmiştir. Emzikleri kaideye yapışmıştır. İki kabın arasına kulp yapılmıştır. Dipleri dar, gövde yukarıya doğru genişlemekte ve geniş bir ağızdan oluşmaktadır. Günümüz kulplu çift emzikli formunu incelediğimizde yine aynı şekilde kaide üzerine oturtulmuş iki adet kap vardır. Bunların emzikleri simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. Emzik ile gövde arasında kulp yapılmıştır. Gövdenin ağzı kapalıdır.

Üretilen malzeme olarak Hitit dönemi kulplu çift emzikli kap kilden yapılmıştır. Günümüzde form ise porselen çamurlardan imal edilmiş ve sırlanmıştır. Üzerine dekor yapılmıştır. Bu tür görsel yönleri ve tasarımları ile ön plandadır.

5.3 HİTİT DÖNEMİ LIBASYON KAPLARI VE GÜNÜMÜZ SANATSAL SERAMİK ÜRÜNLERİ

Resim 67

Resim 68

“Eski Anadolu’da , Hititlerden önce ve Hititler devrinde dinde zoomorf düşüncenin maddesel ürünü olan hayvan biçimli kapların (ryton) ilk yapımı Koloni devrinde , pişmiş toprak figürlerin yapımı ise ilk tunç çağında başlar. Daha sonraları Hititler devrinde antropomorf düşünceye geçildikten sonra da zoomorf düşünce ürünleri antropomorf düşünce yanında görülmeye devam eder.”¹⁰⁴

“Riton, kısaca törensel içki kabı olarak tanımlanabilir. Yunanca da boynuz ya da hayvan biçimli kaplara verilen addır. Hititçede “bibru” olarak geçer. Çeşitli tüpleri olan ritonları ortak özelliği bir doldurma , bir de boşaltma amaçlı olmak üzere iki ağız açıklığının bulunmasıdır.”¹⁰⁵

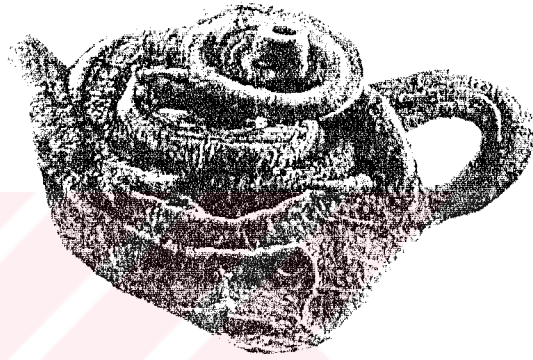
¹⁰⁴ Hayri Ertem ,Korucutepe 1,13)

¹⁰⁵ A .Tuba. Ökse, ön Asya Arkeolojisi seramik terimleri sözlüğü 62)

“Dini maksatlar için olduğu gibi bunların dışında günlük ihtiyaçlar içinde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık “bibru” yalnız dini maksatlar için kullanılmakta idi . Bu kap tanrının kendisini veya onun hayvanını ifade ettiği için onu doldurmak tanrıya içki sunmak veya libas yon yapmak anlamına geliyordu .”¹⁰⁶

Resim 91

Resim 94

“Şimdiki zaman ile geçmiş zamanının karşı karşıya konmuş olması sanatsal kültürün gelişme yaslarının tarihsel bir şekilde kavranmış olduğunu bize göstermez. Yasalara işleyen her uğrağın bir ötekiyle diyalektik bir bağlantı içinde olduğu ve bir önceki ve bir sonraki uğrakların birbirinden kopmadığı bir süreç olarak sanatsal kültürün kavranışını bize tarihselcilik anlayışının getirdiği ilk kez kanıtlayan Hegel olmuştur.”¹⁰⁷

“Estetik nesnenin tüketimi sırasında olup bitenleri aydınlatmak için estetikçiler kimi zaman sanat yapıtının tamamlanmışlığı ile açılışından söz ederler. Sanat yapıtı bir bakıma nesnedir. Nitekim yaratıcının düşünmüş olduğu ilk biçimi, tüketicinin zekası ve duyarlılığı üzerinde yaptığı etkilerin bir-aradalığıyla (configuration) yeniden bulunabilir. Çünkü, yaratıcı kendi dilediği yolda anlaşılabilmesi için tamamlanmış bir biçim ortaya koyar”¹⁰⁸

¹⁰⁶ Sedat ALP. A.g.m. 514)

¹⁰⁷ Moissej KAGAN, Güzellik bölümü olarak estetik ve sanat çev. Aziz ÇALIŞLAR 23,24)

¹⁰⁸ Umberto ECO, Açık yapıt, çev. Yakup ŞAHAN,13)

“Dil ve bilim bir ve aynı soyutluma sürecine dayanır. Sanat ise devamlı bir somutlaştırma süreci olarak tanımlanabilir. Sanat nesnelere formunun sezgisine verir. Ama bu asla daha önce sahip olduğumuz bir şeyin tekrarı değildir.”¹⁰⁹

¹⁰⁹ Ernst CASSIRER ve s.k Langer’da sembolik form olarak sanat, Çev. Necla Arat,52

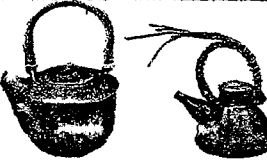
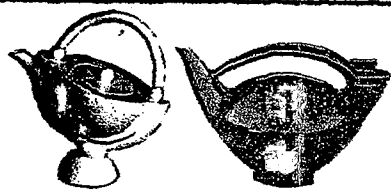

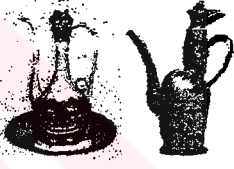

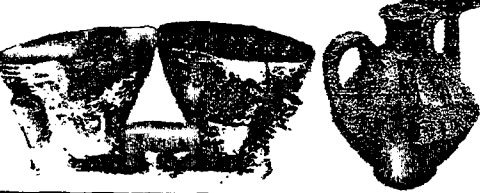

SONUÇ

İhtiyaçlar doğrultusunda üretilmiş olan Hitit dönemi seramik biçimlerinde, o dönemin insanları kilin plastikliğini iyi bir şekilde kullanmışlar ve kili pişirerek dayanıklılığını sağlamışlardır. İşlev olarak dikey kulpu kaldırmak , yatay kulpu ve sepet kulpu taşıma maksadıyla kullanmışlardır. Kulplu kısa emzikli seramik biçimleri boşaltma işlemini düzgün ve kısa bir zamanda yapabilmek için üretmişlerdir. Uzun emzikli biçimlerde ise kabın içindeki sıvıyı hassas bir şekilde boşaltabilmeyi amaçlamışlardır. Kulplu yandan emzikli kapları boşaltma işlemini gözlemleyebilmek için yapılmıştır. Emzikli biçimlerin havalandırma özelliğinden de yararlanmışlardır.

Hitit döneminde teknolojinin gelişmiş olmaması o dönemdeki çalışmaların yapımında kil kullanmayı zorunlu kılmıştır. Günümüzde ise teknolojinin o döneme göre çok ileri olması seramik ürünleri amacına uygun bir şekilde üretilmesini sağlamıştır. Akçini ,porselen ve vitra gibi özel çamurlar hazırlanarak amaca uygun seramik ürünler üretilmektedir.

“Hitit dönemi kulplu- emzikli seramik biçimleri” o dönem insanının doğaya ve hayvanlara bağlı ihtiyaçları doğrultusunda gelişme göstermiştir. Günümüzde ise malzemenin ayrımı çok iyi bir şekilde yapılmakta ,görsel olarak tasarım gibi faktörler ön plana çıkmaktadır.

TABLO 3: Hitit Dönemi ve Günümüze Ait Kulplu Emzikli Seramik Biçimlerin Karşılaştırılması

	HİTİT DÖNEMİNE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER	GÜNÜMÜZE AİT KULPLU EMZİKLİ SERAMİK BİÇİMLER		
		ÇÖMLEKÇİ ÜRÜNLERİ	ENDÜSTRİYEL ÜRÜNLER	SANATSAL SERAMİK ÜRÜNLER
DİKEY KULPLU EMZİKLİ				
ÇİFT DİKEY KULPLU EMZİKLİ				
SEPET KULPLU EMZİKLİ				
KULPLU EMZİĞİ KISA				
KULPLU EMZİĞİ UZUN				
KULPLU EMZİĞİ YANDA				
KULPLU EMZİĞİ FIGÜRLÜ				
KULPLU ÇİFT EMZİKLİ				
TÖREN KAPLARI				

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1 : İnandık tepe Lev :21,53
- Resim 2 : Alaca höyük (1996) Lev:8 ,Lev :102
- Resim 3 : Maşat höyük 2 Lev 73 , şekil :137
- Resim 4 : Kuru çay höyük 2 143 1 Lev:142.1
- Resim 5 : Kazı sonuçları Toplantısı (30 Mayıs)1984
- Resim 6 : Alacahöyük 1973 lev :30 lev: 74
- Resim 7 : Kültepe kaniş 2 lev:94 Şekil:120
- Resim 8 : Maşat höyük 2 Lev:94 Şekil:78
- Resim 9 : İkiztepe 1 lev:14 lev:72
- Resim 10: Alacahöyük(1996), lev:15 lev:102
- Resim 11: Alacahöyük (1973), lev:37
- Resim 12: Alacahöyük (1973) lev:74
- Resim 13: Maşat höyük kazı. çev. Araştırmaları lev 58,75
- Resim 14: Maşa höyük 2 Lev 51 , Şekil 68
- Resim 15: Maşat höyük 2 Lev 48 ,Şekil 43
- Resim 16: Alaca höyük (1996) Lev 15 lev 103
- Resim 17: Alaca höyük (1996) Lev 110
- Resim 18: Alacahöyük (1996) Lev 6 , Lev 69
- Resim 19: İnandiktepe Lev :28 , 156
- Resim 20: Maşat höyük 2 Lev 76 şekil 146
- Resim 21: Alacahöyük 1996 Lev 61 Lev 148
- Resim 22: Alacahöyük 1973 Lev 29 Lev 74
- Resim 23: Demir Devrinde Kültepe Civarı Lev 14 , 16
- Resim 24: İnandiktepe Lev 23 , 154
- Resim 25: Maşat höyük 2 Lev 48 ,şekil 44
- Resim 26: Maşat höyük 2 Lev 51 , Şekil 68
- Resim:27: Kuru çay höyük 2 Lev:107 , Lev:54
- Resim 28: Alacahöyük (1973), Lev 32, Lev 73
- Resim 29: İnandiktepe Lev 29,165
- Resim 30: Kültepe – Kaniş / Nesa sarayları ve mabetleri Lev 95 Şekil : C12

- Resim 31: Kültepe – Kaniş / Nesa sarayları ve mabetleri Lev 105 Şekil: E12
- Resim 32: İnandıktepe Lev :29,165
- Resim 33: Alacahöyük (1966) , Lev 18 , Lev 108
- Resim 34: Alacahöyük (1966) , Lev 16
- Resim 35: Alacahöyük (1966), Lev 7 , Lev 107
- Resim 36: Alacahöyük (1973) , Lev 27 , Lev 74
- Resim 37: Maşat höyük kazıları ve çevresindeki araş:Lev 67 , 79
- Resim 38: İnandıktepe Lev 29 , 164
- Resim 39: İnandıktepe Lev 29 , 164
- Resim 40: Maşathöyük Kaz. ve çevre:araştırmalar: Lev 50
- Resim 41: Türk tarih arkeologya ve etnografya 1934.....
- Resim 42: Alacahöyük (1973) Lev : 55 , Lev:76
- Resim 43: Kültepe – Kaniş Nesa sarayları ve mabetleri Lev: 93 Şekil C8.
- Resim 44: Maşathöyük 2 Lev 91, Şekil: 56
- Resim 45: Alacahöyük (1966) Lev : 12 , Lev :104
- Resim 46: Maşathöyük kazıları ve çevresindeki araş. Lev 60,82
- Resim 47: Kazı sonuçları toplantısı 5 1983 k. 388 , 363
- Resim 48: Kültepe Kaniş 2 Lev 100
- Resim 49: Maşathöyük kaz. çev. Araştırmalar Lev : 84
- Resim 50: Maşathöyük 2 Lev :49 Şekil:53
- Resim 51: Alacahöyük (1966): Lev 15 , Lev 109
- Resim 52: Alacahöyük (1966): Lev 12 , Lev 103
- Resim 53: Alacahöyük (1966): Lev 12 , Lev 103
- Resim 54: Kültepe – Kaniş / Nesa sarayları ve mabetleri Lev 94 Şekil C10
- Resim 55: Kültepe Kaniş 2 Lev 100
- Resim 56: Kurçayhöyük 2 levha 143 resim 48
- Resim 57: Alacahöyük (1966) Lev:16 Lev 101
- Resim 58: Alacahöyük (1973) Lev: 28 Lev 74
- Resim 59: Yanarlar Lev 35 Şekil 91
- Resim 60: Yanarlar Lev 36 Şekil 92
- Resim 61: Kuruçay höyük 2 Lev 143 Lev 122
- Resim 62: Kuruçay höyük 2 Lev :143 Lev:122

- Resim 63: Kültepe Kaniş 2 Lev: 104
- Resim 64: İnandıktepe Lev:25 , 164
- Resim 65: Kültepe Kaniş 2 Lev:103
- Resim 66: Yanarlar Lev :37 Şekil : 98
- Resim 67:Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 85
- Resim 68: Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 84
- Resim 69: Demir devrinde Kültepe ve civarı Lev 27 , 28 – 29
- Resim 70:Türk devri Çanakkale seramikleri 80
- Resim 71:Ceramics (1995)19.sayı , 77
- Resim 72:Ceramics (1995)21. Sayı
- Resim 73: Resim (1997) juli August ,600
- Resim 74: Resim (1998) january / februar , 27
- Resim 75: Resim (1998) Juli / August , 207
- Resim 76:Türk devri seramikleri
- Resim 77:Neue Keramik (1998) November / December ,324
- Resim 78: Neue Keramik (1997) Juli / August , 601
- Resim 79: Neue Keramik (1997) January /February , 420
- Resim 80:Avangarde Design (1880 – 1930) , 40
- Resim 81:Ceramics (1996) 24 sayı , 90
- Resim 82:Ceramics (1995) 22. sayı , 2
- Resim 83:Ceramics (1995) 22. sayı ,2
- Resim 84:Çini ve porselen de 100 seçkin yıl Sümerbank yıldız Çini ve Porselen sanayi işletmesi 1. basım (1992)
- Resim 85:Ceramics (1996) , 24
- Resim 86:Neue Keramik (1998) Mai / Juni ,148
- Resim 87:Neue Keramik (1999) Mai / Juni , 535
- Resim 88:Ceramics (1995) 22.sayı ,4
- Resim 89:Neu Keramik (1999)Marz / April , 489
- Resim 90:Ceramics (1995) 22.sayı , 4
- Resim 91: Ceramics (1996) 24. sayı , 48
- Resim 92:Ceramics (1995)20.sayı , 59
- Resim 93:Neue Keramik (1997) Juli / August , 591

- Resim 94: Ceramics (1995) 21. sayı , 95
Resim 95: Neue Keramik (1998) Juli / August , 196
Resim 96: Neue Keramik (1998) Juli / August , 196
Resim 97: Ceramics (1995) 22. sayı , 7
Resim 98: Ceramics (1996) 23. sayı , 62
Resim 99: Avangarde Desing , 120
Resim 100: Neue Keramik (1997) January / Februar , 419
Resim 101: Neue Keramik (1997)) January / Februar , 419
Resim 102: Türk dvri Çanakkale seramikleri (1971)
Resim 103: Neue Keramik (1997) Mai / Juni , 548

KAYNAKLAR

AİCHER,O-KUHN,R Grefien und Griffe

ALKIM,H-ALKIM,U.B vd. (1988) İkiiztepe I, Türk tarih kurumu basım evi,
Ankara

ARCASOY, Ateş(1983) Seramik teknolojisi, M.Ü.G.S.F Seramik Ana sanat
Dalı Yayınları No:2 İst.

BRAİDWOOD, Robert,J.(1995), Tarih Öncesi İnsan,çev.Bilgi
Altınok,Arkeoloji ve sanat yayınları, İstanbul

BOYSAL,Yusuf,(1969)Katalog Der Vasen im Museum in Bodrum , Türk Tarih
Kurumu Basım Evi , Ankara

CASSIER,E-LANGER,S.K,(1977)Sembolik -Form Olarak Sanat,çev.Necla
Arat,Edebiyat Fakültesi Basımevi İstanbul

COŞKUN,Yaşar,(1979)Boğazköy Metinlerinde Geçen Bazı Seçme Kap
İsimleri, Ankara Üniversitesi Basımevi ,Ankara

DOĞAN,Nuri (1973), Tasarımda İnsan Etmenleri Kültürel Özellikler İstanbul

DURU, Refik (1996), Kuruçay Höyük II, Türk Tarih Kurumu Basım Evi ,
Ankara

EMRE, Kutlu (1978),Yanarlar Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

HANCERLİOĞLU, Orhan (1994) Felsefe sözlüğü 9.Basın remzi Kitap Evi
İstanbul

KINAL, Fûrizan (1987) Eski Anadolu Tarihi 2.Baskı, Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

KOŞAY,H.Z-AKOK, M(1966), Alacahöyük, Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ECO,Umberto, (1992) ,Açık yapıt , çev. Yakup Şahan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul

ERTEM,Hayri,(1988) Korucutepe I , Türk Tarih Kurumu Basım Evi , Ankara

KOŞAY,H.Z-AKOK, M(1973), Alaca Höyük, Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ÖZGÜÇ, Tahsin (1971) Demir Devrinde Kültepe ve civarı Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ÖZGÜÇ, Tahsin (1978) Maşat Höyük kazıları ve çevresindeki araştırmalar Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ÖZGÜÇ, Tahsin (1978) Maşat Höyük II Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

HUOT,Jean-Luois,(1982)Les Ceramiques Monochromes Lisse'es En Anatolie Alepoque du Bronze Ancien,Volume 2, Paris

ÖZGÜÇ, Tahsin (1986) Kültepe kaniş Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ÖZGÜÇ, Tahsin (1988) İnandık tepe ,Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

ÖZGÜÇ, Tahsin (1999) Kültepe kaniş / Nesa sarayları ve mabetleri, Türk Tarih Kurumu Basım Evi Ankara

SİNEMOĞLU, Nermin (1984) Sanat tarihi-Tarih öncesinden Bizansa Milli Eğitim Basım Evi İstanbul

ÖKSE,A.Tuba ,(1993),Ön Asya Arkeolojisi Seramik terimleri sözlüğü , Arkeoloji ve Sanat Yayınları ,İstanbul

TANIŞHAN, H.H-METE,Z. Şubat (1986) Seramik Teknolojisi ve uygulaması, Birlik Matbaası, Söğüt

TOKA, Cemil (1978), İnsan-Araç bağıntısında ergenmik tasarım ilkeleri, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Yayın No:73 , İstanbul

DERGİ

ALP, Sedat ,(1967) Libasyon kapları “Gaga Ağızlı Desti” ile “Kol biçimli Alet” ve Hitit metinlerindeki karşılıkları,Belleten , XXXI, 121-124,513-533

ÖZSAİT,MehmetNesrin,(1996)ŞerefHöyük:Komama,Anadolu araştırmaları, XIV, 361-389

SCHOOP,Dietrich-Ulf , (1998) Anadolu'da Kalkolitik Çağda Süt ürünleri Üretimi,Deneme,Arkeoloji ve Sanat,87 ,Kasım-Aralık, 26-32

SÜMER, Osman (1954), Bir Hitit Libasyon Vazosu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı No.6 dan Ayrı Baskı, 3-7

ÜNAL, Ahmet, 1980 Hititlerde Ölümlere Sunulan Kurban Hakkında Bazı Düşünceler, Anadolu, XIX, 1975/1976' dan Ayrı Basım, 165-174

YALGIN, R (1940), Çok İptidai Çömlekçilik, Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, IV,193-201

ZOROĞLU , Levend, (1977) Yozgat Mercimek Tepe Sondajı, Türk Arkeoloji Dergisi, XXIV-I,195-212

ZÜBEYR, Hamit, (1934), Ahlatlıbel Harfıyatı, Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, II, Temmuz, 3

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

BİLGİ,Önder, (1983), Köşkerbaba Höyü'ğü Kazıları, V Kazı Sonuçları Toplantısı, (23-27 Mayıs.1983), 113-117

PALMIERI, Alba, (01986) The 1985 Campaign At Arslantepe, Malatya,VIII Kazı Sonuçları Toplantısı,I, (26-30 Mayıs1986), 67-74

KATALOG

Anadolu Medeniyetleri Müzesi (1997), Dönmez Ofset, Ankara